

Instrumenti provedbe regionalne politike Europske unije u kontekstu zapošljavanja

Breyer, Michael Tomislav

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:471031>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-21**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij „Ekonomija“

**Instrumenti provedbe regionalne politike Europske
unije u kontekstu zapošljavanja**

Diplomski rad

Michael Tomislav Breyer

Michael Tomislav Breyer

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je Diplomski rad

(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, 27.9.2020

(potpis)

Michael Tomislav Breyer

**Instrumenti provedbe regionalne politike Europske
unije u kontekstu zapošljavanja**

Diplomski rad

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij „Ekonomija“

Kolegij: Ekonomske integracije i regionalna politika

Mentor: Doc.dr.sc. Tomislav Sekur

Broj indeksa autora: 0108071139

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE	2
2.1. Instrumenti provedbe regionalne politike	4
2.2. Regionalna politika u kontekstu gospodarskog rasta	7
2.3. Regionalna politika Hrvatske u okviru Europske unije	15
3. ULOGA REGIONALNE POLITIKE U PODRŽAVANJU ZAPOŠLJAVANJA I RASTA	18
3.1. Primatelji sredstava iz strukturnih fondova	18
3.2. Usporedba provedbe regionalne politike 2007.-2013. i 2014.-2020.	23
3.3. Regionalna politika za razdoblje 2021.-2027.	25
3.4. Očekivani učinak strukturnih fondova na zapošljavanje	28
4. EKONOMETRIJSKA ANALIZA UTJECAJA STRUKTURNIH FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA ZAPOSLENOST	32
4.1. Utjecaj na nezaposlenost	34
4.2. Utjecaj na zaposlenost	35
4.3. Utjecaj na nezaposlenost mladih	37
4.4. Utjecaj na samozapošljavanje	39
5. ZAKLJUČAK	41
LITERATURA	44
POPIS GRAFIKONA	46
POPIS TABLICA	46
ŽIVOTOPIS	47

1. UVOD

Regionalna politika je jedna od najstarijih zajedničkih politika Europske unije. Cilj regionalne politike je smanjivanje razlika između zemalja članica Europske unije. Regionalna politika financirana je od strane Europske unije, te predstavlja jednu trećinu proračuna Unije. Kao dio osnovnog paketa ekonomske politike makroekonomske i fiskalne stabilnosti, strukturni fondovi glavni su instrumenti provedbe regionalne politike.

Brojna istraživanja su provedena na temu odnosa ekonomskog rasta i regionalne politike, no regionalna politika i utjecaj na zapošljavanje su bitni elementi o dobivanju uvida u utjecaj regionalne politike na rast. Projekti koji su se provodili uz potporu regionalne politike su rezultirali otvaranjem milijuna novih radnih mjesta. Također, bitno je naglasiti da regionalna politika kroz strukturne fondove promiče i nadopunjava različita područja politika, gdje se s ciljem zapošljavanja usklađuju obrazovanje, poljoprivredna politika, istraživanje i inovacije. Kako bi se istražila efikasnost regionalne politike potrebno je istražiti i djelovanje u smjeru smanjenja nezaposlenosti, što rezultira povećanjem ekonomskog rasta.

U radu se analizira utjecaj instrumenata regionalne politike na zapošljavanje, obzirom da jasni i mjerljivi ciljevi u okviru regionalne politike daju svoj doprinos za održiv gospodarski rast i stvaranje radnih mjesta. Cilj je prikazati kako fondovi Europske unije kao izvori financiranja imaju pozitivan učinak na smanjenje nezaposlenosti, smanjenje nezaposlenosti mladih, povećanje broja zaposlenih te utjecaja na samozapošljavanje .

Rad čini pet dijelova. U prvom dijelu rada, prikazati će se predmet i ciljevi rada, te struktura i metodologija rada. U drugom dijelu rada se prikazuje razvoj institucionalnog okvira, kao i instrumenti provedbe regionalne politike. U trećem dijelu rada prikazuje se doprinose regionalne politike smanjenju nezaposlenosti, kroz usporedni prikaz provedbe regionalne politike od 2007. do 2013. godine, te od 2014. do 2020. godine. Također se daje plan provedbe regionalne politike za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Četvrti dio rada daje pregled učinaka, kao i procjene i doprinos na varijable od interesa. U petom dijelu rada se prikazuju ključna razmatranja na temelju teorijske i empirijske analize

Prilikom izrade diplomskog rada korištena je metoda deskripcije pri prikazu varijabli provedenih analiza. Korištena je i metoda kompilacije pri prikazu odredbi, provedbe i doprinosa regionalne politike u teorijskom dijelu rada. Za prikaz utjecaja regionalne politike na smanjenje nezaposlenosti koristi se metoda statističke panel analize.

2. REGIONALNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE

Regionalna politika instrument je financijske solidarnosti i kohezije Europske unije čiji je cilj smanjenje razvojnih razlika između zemalja članica i regijama zemalja članica. Cilj regionalne politike je poboljšanje uvjeta života i rada građana, te smanjenje razlika u bogatstvu između regija, s obzirom da postoje velike razlike u napretku određenih regija i zemalja članica Europske Unije (Devčić & Šostar, 2015).

Uzroci neregionalne nejednakosti su brojni, a oni su rezultat zemljopisne udaljenosti, društvenih i ekonomskih promjena ili su kombinacija tih činitelja. Učinak tih nedostataka ogleda se u društvenom osiromašenju, lošoj kvaliteti škola, visokoj stopi nezaposlenosti, te neadekvatnoj infrastrukturi. U nekim je zemljama Europske unije ta nerazvijenosti posljedica djelovanja bivših centralističko planskih ekonomskih sustava (Beširević, 2013).

Regionalna politika istovremeno je i iskaz solidarnosti Europske unije s manje razvijenim državama i regijama, koja koncentrira sredstva u područjima i sektorima u kojima su najpotrebnija. Dodatno, cilj regionalne politike je smanjivanje značajnih ekonomskih, socijalnih i teritorijalnih razlika koje postoje u europskim regijama. Zanimljivo je da tih različitosti značilo bi potkopavanje temeljnih oslonaca Europske unije, uključujući glavni izvor sredstava proizlazi iz pet strukturnih fondova koji se često navoda poz grupnim imenom Eurospki strukturni investicijski fondovi (ESI). Njihova je glavna svrha podržavati održivi, gospodarski i ekološki, rast te aktivno poticati stvaranje novih radnih mjesta. Ti fondovi su Europski fond za regionalni razvoj (ERDF)¹, Europski socijalni fond (ESF)², Kohezijski fond(CF)³, Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EARDF)⁴ te Europski pomorski i ribarski fond (EMFF)⁵. U fokusu ovga radu su Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond te Kohezijski fond (grafikon 1).

¹ engl. *European fund for regional development*

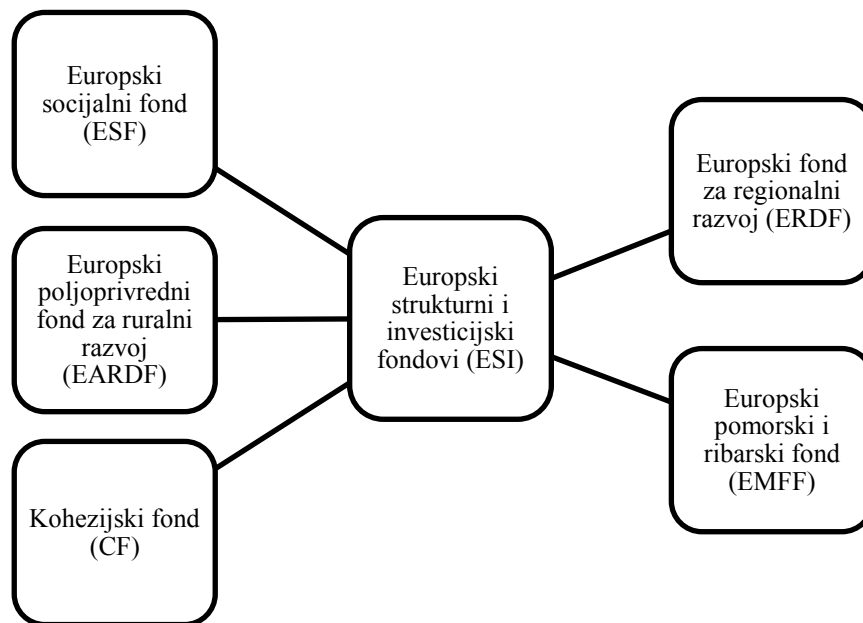
² engl. *European social fund*

³ engl. *Cohesion fund*

⁴ engl. *European agricultural fund for rural development*

⁵ engl. *European maritime and fisheries fund*

Grafikon 1: Struktura Europskih strukturalnih i investicijskih fondova (ESI)

Izvor: (European Commission, 2020)

U ukupnom proračunu Europske unije, koji ja za period od 2007. do 2013. godine iznosio oko 975 milijardi eura, financiranje regionalne politike predstavlja 45% proračuna Unije, to jest 439 milijardi eura, tijekom proračunskog razdoblja 2007. do 2013 godine (European Commission, 2020).

Kao dio osnovnog paketa ekonomske politike makroekonomske i fiskalne stabilnosti, strukturalnih reformi i mjera za jačanje rasta regionalna politika Europske unije je najvidljiviji i najveći od instrumenata Europske unije koji daju značajan doprinos ulaganju u zapošljavanje i rast u Europi.

Sredstva kroz tri navedena fonda isporučuju se kroz programe kojima se upravlja na nacionalnoj ili regionalnoj razini s ciljem podrške strukturalnim promjenama ulaganjem u prioritete koji su široko prepoznati kao potpora srednjoročnom i dugoročnom rastu, a to su (Grgić, Bilas, & Franc, 2012):

- inovacije, istraživanje i razvoj, posebno u malim i srednjim poduzećima, uključujući ponudu i potražnju za informatičko komunikacijskom tehnologijom
- mjere, posebice općenite mjere podrške poslovanju, uključujući pristup financiranju (kapital, zajmovi i garancije)
- ulaganje u prioritetnu infrastrukturu
- ulaganje u razvoj ljudskog kapitala

- podržavanje reforme tržišta rada i zapošljavanje ljudi
- ulaganje u održivi razvoj, održivu učinkovitost energije i resursa
- podrška inkluzivnom rastu - jednake mogućnosti, socijalna uključenost
- podrška dobrom upravljanju, jačanje institucionalnih kapaciteta.

Sukladno navedenom može reći kako regionalna politika ima velik utjecaj u Europskoj uniji s obzirom na svoj koncept koji je zapravo usredotočenje na ulaganja kao pokretače održivog dugoročnog rasta, te fleksibilnosti za prilagođavanje programa od strane država članica i Komisije Europske unije.

U nastavku ovog dijela rada se prikazuje razvoj institucionalnog okvira regionalne politike, kao i instrumenti provedbe regionalne politike, te regionalna politika u kontekstu gospodarskog rasta.

2.1. Instrumenti provedbe regionalne politike

Instrumenti regionalne politike mogu se grupirati u šest glavnih kategorija, naime podrška za (European Commission, 2020):

- izravna poslovna ulaganja, povećanje zaposlenosti
- poslovno orijentiranu infrastrukturu
- inovativnost
- pakete za regije koje se suočavaju s ekonomskim poteškoćama
- razvoj odozdo prema gore
- kvalitetu života i javne usluge.

Navedeni instrumenti su ostali nepromijenjeni od 2015. godine iako su unesene promjene u područjima podrške poslovnim ulaganjima, inovacijama i eksperimentima, te infrastrukturi. Tamo gdje su se dogodile promjene, one su potaknute (European Commission, 2020):

- neprekidnim pokretanjem i prilagođavanjem sheme regionalne pomoći za razdoblje od 2014. do 2020. godine, a koje su povezane sa Smjericama o regionalnoj pomoći Europske unije i Uredbom o općoj potrošnji
- domaćim proračunskim okolnostima i političkim odlukama, kao i na temelju evaluacije i pregled rezultata.

Bitno je naglasiti da su zemlje, članice Europske unije, također, u procesu planiranja budućih reformi instrumenata regionalne politike. Posebno se ističe Njemačka, gdje je u tijeku glavni

pregled postojećih shema regionalne politike kao i šire potpore povezanim ustavnim ciljevima (npr. putem sustava fiskalnog izjednačavanja) (Kraatz, 2019).

Regionalna politika uključuje širok spektar instrumenata koji su se tijekom godina razvijali i uključivali su podršku za poslovna ulaganja i stvaranje novih radnih mjesta, poslovno orijentiranu infrastrukturu i inovacije, kao i složenije intervencije koje se pružaju razvojem odozdo prema gore ili integrirane razvojne pakete, poput onih koji se bave regionalnim ekonomskim poteškoćama ili kvalitetom života i javne usluge (Kraatz, 2019).

Većina zemalja koristi kombinaciju instrumenata koji su većinom prilagođeni 2015. i 2016. godine, kako bi se ispunili zahtjevi Europske unije u razdoblju od 2014. do 2020. godine, ali i kao rezultat proračunskih ograničenja, političkih okolnosti, kao i domaćih nalaza i ocjena. Uz to uvođenje novih instrumenata i prilagodbe postojećih instrumenata, su pripreme za nastavak dugoročnih budućih promjena u velikom broju zemalja.

U nastavku se prikazuju vrste instrumenata koji su prethodno navedene, daju se odabrani primjeri zemalja, kao i potencijalni rizici koji se vežu za te instrumente. Bitno je naglasiti da iako se o instrumentima piše odvojeno, postoje i određena preklapanja, primjerice kada jedan instrument ima više različitih ciljeva (Novota, 2009).

Izravna potpora pojedinim tvrtkama ostaje ključni instrument regionalnog ekonomskog razvoja, i može se razlikovati u pogledu svojih (Novota, 2009):

- sveobuhvatnih ciljeva (ulaganja, otvaranje novih radnih mjesta, itd.)
- oblika podrške (potpora, povratni instrument, porezni dodatak, nefinancijska podrška, itd.)
- usmjerenja na različita područja / sektore (periferni, seoski, industrijski / turizam, itd.)
- ciljnih skupina - različitih vrsta poduzeća (malih, srednjih, velikih)
- vremenskih okvira (dugotrajni u odnosu na privremene ili ad hoc).

U mnogim slučajevima instrumenti uključuju kombinaciju različitih ciljeva, oblika podrške i ciljnih skupina. Pojedinačne sheme mogu biti usmjerene na određena područja ili mogu biti dostupne u cijeloj zemlji, ali su povoljniji uvjeti u potpomognutim područjima ili projekti zadovoljavaju specifične uvjete (Tondl, 2004).

Kada je riječ o podršci poslovno orijentiranoj infrastrukturi ulaganje u poslovno orijentiranu infrastrukturu ima za cilj olakšati privlačnost i širenje poslovanja. To je sastavni dio širih mjera podrške poslovnom okruženju, a također je važan dio Regionalnog fonda Europske

unije, a ponekad i EFRR programa. Primjeri poslovno orijentirane infrastrukture uključuju izgradnju zgrada i poslovnih parkova ili tehničke infrastrukture (opskrba vodom, IKT/širokopojasna mreža) ili podršku istraživačkoj infrastrukturi (inovacijski centri, čvorišta) ili izgradnju prometnih mreža ili zakup subvencioniranih zemljište. Podrška nije dostupna samo putem regionalne politike u siromašnijim državama članicama, već i brojne zemlje koriste instrumente.

U nastavku se prikazuje koje zemlje i kakvu podršku pružaju s ciljem poboljšanja provedbe regionalne politike (European Commission, 2015):

- Češka: investicijski poticaji
- Njemačka: zajednički regionalni zadatci
- Italija: razvojni ugovori
- Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska): poduzetničke zone (npr. širokopojasna mreža)
- Španjolska: regionalna potpora za ulaganja.

Kada je riječ o podršci inovacijama, mnogi instrumenti regionalne politike pružaju različite vrste podrške vezane uz inovacije, osobito zbog važnosti inovacija. Važnost inovacija se ističe u tome što su inovacije pokretači rasta gospodarstva i produktivnosti. U svim područjima je naglašena važnost inovacija, uključujući i slabije regije. Poteškoće i rizici takvih instrumenata odnose se na dostupnost javnog financiranja, rizičnost projekata i raznoliku razinu potražnje u svim regijama.

Nadalje, instrument koji se koristi u provedbi regionalne politike su i ciljani paketi za regije koje su suočene s ekonomskim teškoćama. Mjere potpore u okviru ove kategorije imaju za cilj pružiti koherentan i višestruk odgovor na razvojne probleme pojedinih regija. Podrška može biti u različitim oblicima, uključujući dugoročne intervencije za strukturno veće površine i privremene pakete namijenjene ublažavanju posljedica lokaliziranjem krizne situacije. Tako je u Njemačkoj Pakt solidarnosti osigurao dugogodišnji resurs za potporu strukturnim promjena u istočnoj pokrajini nakon ponovnog ujedinjenja Njemačke. U Nizozemskoj se poduzimaju posebne mjere u vezi s kemijskim sektorom, gdje se glavni proizvođači suočavaju s poteškoćama. Akcijski plan ima za cilj jačanje centraliziranjem usluga, popisom kapitalnih investicijskih projekata, jačanjem veza između malih i srednjih i srednjih poduzeća i novih poduzeća s institutima znanja. U Poljskoj se dodatna podrška za strukturno slabije istočne regije u velikoj mjeri osigurava putem OP regionalne politike i Strategije za razvoj Istočne Poljske. Navedena Strategija se fokusira na tri ključna prioriteta, a to su inovacije, tržište rada i prometne i informacijske tehnologije (European Commission, 2015).

Potencijalne poteškoće takvih paketa podrške odnose se na političke odluke o dodjeli dodatnih sredstva javnog financiranja. Također, dodjeljivanje i primjena uvelike ovise o učinkovitoj koordinaciji između različitih organizacija i politike.

Kada je riječ o podršci za kvalitetu života i javne usluge bitno je naglasiti kako većina zemalja ima neki oblik mehanizma fiskalnog izjednačavanja koji preraspodjeljuje resurse prema fiskalno slabijim regionalnim i lokalnim regijama i podupiru regionalne / lokalne usluge. To su često složeni mehanizmi, koje oblikuju širi institucionalni okviri i ovise o političkim odlukama i ustavnim ili političkim obvezama prema jednakim životnim uvjetima i / ili javnim uslugama (Cini, Drvenkar, & Sarić, 2013).

Postoje i eksplicitniji instrumenti regionalne politike koji imaju za cilj stvoriti što privlačniji život i radno okruženje, potiču izgradnju kapaciteta, pristup uslugama i pružaju specifičnu podršku područja sa specifičnim etničkim i / ili jezičnim manjinama. Ključna poteškoća u primjeni tih instrumenata se odnosi na dostupnost javnih sredstava kako bi se osigurala uspješna provedba (European Policies Research Centre, 2017).

Zaključno, na temelju pregleda instrumenata regionalne politike može se reći kako primjena navedenih instrumenata za cilj ima ojačati fokus politike na regionalnom razvoju, poboljšati buduće investicijske programe, kao i transparentnost i odgovornost, te jačanje partnerstva između zemalja i smanjenje administrativnog opterećenja.

2.2. Regionalna politika u kontekstu gospodarskog rasta

Na razini Europske unije napravljena je tipologija zemalja zavisno o uzrocima i opsegu razlika između regija i koracima koji su poduzeti kako bi se te razlike smanjile. Kako bi se lakše pristupilo nalaži ovog problema zemlje su grupirane u pet kategorija zavisno o razlikama u BDP-u po stanovniku, stopi nezaposlenosti te dinamici kretanja tih pokazatelja kroz prošlo desetljeće. Kako bi se prikazala jasnije regionalna politika u kontekstu gospodarskog rasta. Navedena podjela se prikazuje u Tablici 1

Tablica 1: Podjela zemalja EU28 prema tipu regionalnih razlika

Zemlje s istaknutim regionalnim razlikama	Finska, Njemačka, Italija, Norveška, Španjolska, Švedska
Zemlje s raznim teritorijalnim izazovima	Belgija, Francuska
Zemlje s ograničenim regionalnim razlikama	Austrija, Danska, Luksemburg, Nizozemska, Švicarska

Različita geografska pitanja	Cipar, Grčka, Irska, Malta, Portugal, Slovenija
Zemlje sa sve većom regionalnom razlikom	Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovačka

Izvor: (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016)

Prva kategorija obuhvaća zemlje, Finsku, Njemačku, Italiju, Norvešku, Španjolsku, Švedsku, u kojima postoji nacionalna pravna ili ustavna obveza za smanjenje regionalnih razlika. Riječ je o geografski velikim zemljama u kojima se ističu regionalne razlike, te se prihvaćaju regionalne razlike kao glavni fokus za prostorno diferencirane politike.

Tri nordijske zemlje Finska, Norveška, Švedska spadaju u ovu kategoriju. U Norveškoj, kada je riječ o regionalnoj komponenti, fokus je na nedostacima perifernih i slabo naseljenih područja, pa je regionalni element za poticanje gospodarskog razvoja usmjeren na sve regije. U Švedskoj regionalna politika sve više postaje regionalna inovacijska politika.

Regionalna politika u Njemačkoj također se primarno usredotočuje na smanjenje istaknutih teritorijalnih razlika, u ovom slučaju sužavajući strukturne razlike između zapadne i istočne Njemačke. Upravo između istočne i zapadne Njemačke su uočljive visoke razlike u produktivnosti, sektorskoj strukturi, poslovnim istraživanjima, razvoju i izvozu. Cilj njemačke vlade je da poboljša regionalnu ekonomsku strukturu (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Nadalje, Italiju karakterizira strukturalni socio-ekonomski jaz između sjevera i juga. Italija se ustavno obvezuje za raspodjelu resursa za promicanje regionalnog gospodarskog razvoja i uklanjanje socio-ekonomskih neravnoteža. Unatoč decentralizaciji državnih zadataka gospodarskog razvoja na regionalnoj razini, posebno od devedesetih godina, Europska unija ima nadzor nad provođenjem regionalne politike, s naglaskom na strateškom smjeru i financiranju. Iako regionalna politika pokriva sve regije Italije, prednost je na južnim regijama prema kojima su usmjerena značajna sredstva regionalne politike Europske unije. Također, regionalna politika u Španjolskoj razvila se u svrhu ispunjavanja ustavne obveze, promicanja uvjeta za pravedniju raspodjelu dohotka i uspostavljanje pravedne i odgovarajuće razine ekonomske ravnoteže između različitih dijelova zemlje (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Za navedenu kategorija zemalja može se zaključiti kako domaća regionalna politika ima instrumente politike kojima upravlja središnja država, a značajniji instrumenti u pogledu financiranja osiguravaju se kroz Europsku uniju, pa se tako regionalna politika provodi kombinacijom nacionalnih i regionalnih programa.

Drugu kategoriju zemalja čine Belgija i Francuska.

Navedene zemlje se suočavaju s izazovima koji se odnose na staro industrijsko restrukturiranje, ruralni razvoj, urbanu regeneraciju i perifernost. To su relativno prosperitetne zemlje, ali su neke regije znatno ispod prosjeka Europske unije. Glavni fokus je na povećanju nacionalnog rasta, na temelju relativno malo programa i instrumenata, koji su djelomično implementirani od strane regionalnih samouprava. U Francuskoj postoji zabrinutost zbog poteškoća s kojima se suočavaju, na primjer, industrijska područja i planinska ruralna područja. Ekonomska kriza je dovela u nepovoljan položaj regije sjeveroistočne Francuske. Kao odgovor, regionalna politika ima kombinaciju ciljeva s jedne strane podupiranje zaostalih područja s različitim malim mjerama usmjerenim na potpomognuta područja i ruralna područja i, s druge strane, povećavajući atraktivnost i konkurentnost svih regija. Različiti ciljevi vidljivi su u mandatu nacionalne razvojne agencije DATAR, koja uključuju: jačanje ekonomske atraktivnosti, kohezije i konkurentnosti teritorija, potporu ekonomskim promjenama, poboljšanje pristupačnosti i promicanje održivog, uravnoteženog, koherentnog razvoja ruralnih i urbanih teritorija (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Nadalje, karta teritorijalnih izazova u Belgiji također je složena. Postoje velike razlike u gospodarskom razvoju između dvije glavne konstitutivne regije, Flandrije i Valonije, a također i velike subregionalne razlike. U skladu s belgijskom federalnom strukturom, regionalna politika se u velikoj mjeri regionalizira i ne postoji sveukupna nacionalna politika.

Treća kategorija obuhvaća male, prosperitetne europske zemlje Austriju, Dansku, Luksemburg, Nizozemska, Švicarska koje karakterizira ograničena regionalna nejednakost.

Prioritet se daje povećanju nacionalne konkurentnosti, a snažan je naglasak na socijalnoj koheziji i težište potpore je na poslovnom okruženju. Međutim, postoji važna usredotočenost politike na lokalizirane probleme i uravnoteženi razvoj.

Dakle, u Austriji ne postoje glavni instrumenti regionalne politike, ali postoje neke podrške poslovanju u područjima sa strukturalnim problemima. Zemlja ima snažne fiskalne sustave izjednačavanja, koji u praksi imaju učinak izravnavanja u svim regijama. Ograničen karakter tradicionalnih instrumenata regionalne politike dijelom je posljedica razmjerno malog razmjera međuregionalnih ekonomskih razlika.

Slično tome, međuregionalne razlike u Danskoj su ograničene, posebno u pogledu stope zaposlenosti i nezaposlenosti. Politike regionalnog razvoja stoga su usmjerene na

mobiliziranje regionalnog ekonomskog potencijala kroz specifične inicijative, te rješavanje situacije zaostalih perifernih lokaliteta u svakoj od pet regija.

Regionalne politike, u smislu nacionalnih i strukturnih fondova, pokrivaju cijelu zemlju, ali više razine potpore mogu se koristiti u područjima koja su namijenjena državnim potporama, a postoji politički konsenzus u vezi s koncentriranjem relativno velikog dijela strukturnih izdataka sredstava na određenim rubnim područjima.

Nizozemska, također, ima relativno male regionalne razlike u BDP-u, rastu, ekonomskoj aktivnosti i nezaposlenosti. Donedavno je ekonomska politika bila usmjerena na promicanju ekonomskih prioriteta u svim regijama. Nakon promjene politike, regionalni instrumenti su u velikoj mjeri ukinuti, a financiranje je preraspodijeljeno na novu poduzetničku politiku i prostorne ekonomske odgovornosti su decentralizirane na pokrajinske i lokalne uprave (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Kao i u ostalim zemljama u ovoj kategoriji, Švicarska ne pokazuje velike regionalne razlike, a švicarske regije su uspješne po nizu pokazatelja. Međutim, postoje zabrinutosti zbog trendova koncentracije u pogledu stanovništva, zaposlenosti i stvaranje bogatstva. Uravnotežen razvoj zemlje je bio povijesno važan cilj. U usporedbi s prethodnim politikama koje su usredotočene na regionalnu pomoć i ulaganja u infrastrukturu, nova regionalna politika uvedena 2008. godine stavlja veći fokus na regionalnu konkurentnost i stvaranje vrijednosti. To uključuje veću pažnju u pogledu podrške poslovnom okruženju, ulaganja u institucionalni kapacitet, instrumente planiranja i regionalne strategije (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

I na kraju, iako je Luksemburg mala, bogata zemlja, postoje neke teritorijalne razlike s razinama prihoda posebno u ruralnim područjima. Ciljevi regionalne politike se odnose na poticanje poslovnog i gospodarskog rasta kroz nepristran, tematski pristup, posebno povezan s istraživanjem i razvojem i inovacijama, te na smanjenje lokacijskih nedostataka strukturno slabijih ruralnih područja, kako bi doprinijeli ublažavanju neuobičajene razlike, otvaranjem novih radnih mjesta i jačanjem gospodarskog i poslovnog rasta. Regionalna politika naglašava ekonomsku diverzifikaciju, konkurentnost i uklanjanje ograničenja ekonomskog rasta, posebice u korist istraživanja i razvoja (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Četvrta kategorija obuhvaća Cipar, Grčku, Irsku, Maltu, Portugal i Sloveniju.

Riječ je o manjim zemljama, uglavnom s BDP-om ispod prosjeka Europske unije. Fokus politike gospodarskog razvoja je na nacionalnom razvoju i konkurentnosti.

Grčka je primjer ove skupine zemalja. Prioriteti gospodarske politike uglavnom se tiču nacionalnog rasta i razvoja, posebno u kontekstu krize. Međutim, u Grčkoj postoje duboke i trajne regionalne nejednakosti, s polarizacijom između regije Atika (Atena) i svih ostalih regija. Regije udaljene s osi Atena-Solun zaostaju i prijeto im opasnost da ostanu strukturno nepovoljne, mjereno ne samo u smislu regionalnog BDP-a, već i zaposlenosti, istraživanja i razvoja, demografskih promjena, urbanog razvoja i pružanja socijalnih usluga (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Regionalna politika je u velikoj mjeri sinonim za koheziju politike Europske unije koja je programski temeljena i ima tematske i regionalne komponente. Glavni instrument regionalne politike je Zakon o razvoju čiji je cilj promocija ekonomskog razvoja i regionalna konvergencija putem privatnih poticajnih ulaganja. Regionalna politika je slaba i u Irskoj koja je vodila nacionalnu politiku ekonomskog razvoja koja teži uključivanju svih regija. Kako je zemlja postala jedna od bogatijih zemalja članica Europske unije a tijekom 1990-ih i početkom 2000-ih, sve su regije imale sve veći napredak tijekom godina rasta. Nacionalno se prepoznaje uravnotežen rast u cijeloj zemlji koji ovisi o ulaganjima u regionalne gradove (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

U Portugalu su se isticale tradicionalne karakteristike regionalnog problema dualnosti između dinamične urbane obale, s jedne strane, i propadajuće ruralne unutrašnjosti s druge strane. Posljednjih desetljeća nova dinamika aktivnosti nastala na temelju glavnih osobina koje povezuju područja rasta sa Španjolskom. Regionalna politika u Portugalu sinonim je za kohezijsku politiku Europske unije koja sufinancira glavnu regionalnu pomoć širokog spektra drugih političkih inicijativa sa sektorskim i teritorijalnim ciljevima.

Regionalni razvoj u Sloveniji može se okarakterizirati podjelom zapad-istok. Socijalno-ekonomski pokazatelji su u istočnom dijelu zemlje znatno lošiji od pokazatelja u zapadnom dijelu koji uključuje glavni grad, Ljubljanu. Razlike u BDP-u po glavi stanovnika među slovenskim regijama su sve veće. Od 1999. godine regionalne strukturalne promjene pokrile su cijelu zemlju uz stalni poseban fokus na područja s posebnim razvojnim problemima. Većina domaće regionalne politike usko je povezana s kohezijskom politikom Europske unije, koja uključuje programsku potporu za jačanje potencijala regionalnog razvoja (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Mala površina Cipra i Malte znači da je domet regionalne politike ograničen, mada u obje zemlje postoje neravnoteže. Na Cipru se gospodarski razvoj smatra neuravnoteženim, što

pogoduje urbanim centrima i obalnim područjima na štetu ostatka otoka. Ruralna područja pretrpjela su ekonomsko iseljavanje i starenje stanovništva. Podjela otoka također je bila problematična. Područja duž zelene linije (tampon zona UN-a) su nerazvijena i pojavljuju se nove zabrinutosti zbog utjecaja turizma na priobalna područja, odnosno na okoliš. Osnovni cilj je poboljšanje teritorijalne i socijalne kohezije integriranim urbanim obnavljanjem i povećanje privlačnosti ruralnih područja naglašavanjem multifunkcionalnosti poljoprivrede i povećanjem uključenosti lokalne uprave u razvoj. Kada je riječ o Malti, na Malti se politika ekonomskog razvoja usredotočuje na rješavanje strukturnih problema zemlje u cjelini.

Posljednju skupinu čine zemlje iz cijele srednje i istočne Europe (Poljska, Bugarska, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Rumunjska, Slovačka) koje već dva desetljeća stavljaju fokus na nacionalni rast i razvoj.

Riječ je o manje prosperitetnim zemljama, u odnosu na prosjek Europske unije, i u njima se povećavaju teritorijalne razlike, posebice između gradskih područja i drugih regija. U prošlosti su regionalne politike bile slabije, a poboljšanja su počela kada je došlo do upravljanja Europske unijom regionalnim razvojem i financiranjem u kontekstu regionalne politike Europske unije.

Izazov regionalnog razvoja u Poljskoj ima veliku političku snagu veličine zemlje, raznolikosti i stupnja regionalizacije ekonomskog razvoja. Snažan gospodarski rast praćen je rastućim regionalnim i subregionalnim nejednakostima, osobito između zapadnih i istočnih regija zemlje. Te razlike nastaju zbog sve većeg jaza između, s jedne strane, poljoprivrednih površina niske produktivnosti i malih/srednjih gradova koji su podvrgnuti industrijskom restrukturiranju, a s druge strane brzorastućih urbanih područja koja razvijaju usluge i industrije sa srednjim do visokim tehnologijama. Financiranje regionalne politike osigurava većinu resursa potrebitih za razvojnu politiku. To je doprinijelo promjeni poljskih ciljeva regionalne politike: prioriteti povezani s problemima strukturno slabih teritorija su izbačeni iz prioriteta vezanih za potencijal područja s najvećim kapacitetom za poticanje gospodarskog rasta. U tom kontekstu, Nacionalna strategija za regionalni razvoj (KSRR) usvojen je 2010. godine čime se postavlja poljska vizija regionalnog razvoja koja je usklađena s regionalnom politikom Europske unije (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

U Češkoj su regionalne razlike bile razmjerno umjerene. Međutim, postoje i strukturni problemi u nekim regijama, a postojao je trend dublje diferencijacije na mikroregionalnim i regionalnim regijama lokalne razine. Izričita nacionalna regionalna politika izvan regionalne

politike je zanemariva. Tradicionalni programi regionalne politike smanjeni su ili su postupno ukinuti, a većina financijskih izvora regionalne politike preusmjerena je prema sufinanciranju regionalne politike Europske unije. Snažna regionalna dimenzija očita je u radnoj snazi, tržišnoj politici i u državnom programu za privlačenje velikih (često) stranih investitora putem regionalne diferencijacije poticaja. Opći strateški cilj regionalne politike naglašava kako kapitalne (posebno državne ili domaće regionalne politike) tako i ciljeve usmjerene na učinkovitost (zbog regionalne politike Europske unije).

Od početka devedesetih godina Mađarska ima sve veće međuregionalne ekonomske razlike, osobito između regije Središnje Mađarske (Budimpešta i okruga Pest) i ostalih šest regija, a također općenito između zapadnih i istočnih regija, kao i gradskih i ruralnih područja. Kriza je pogoršala ekonomske poteškoće u strukturno najslabijim regijama, u kojima su povećani nezaposlenost i siromaštvo. U razdoblju od 2011. do 2012. godine došlo je do trajne napetosti između dva temeljna razvojna cilja Mađarska, naime nacionalna ekonomska konvergencija prema BDP-u po glavi stanovnika Europske unije i smanjenje međuregionalnih socio-ekonomskih razlika. Regionalna politika u Mađarskoj je gotovo u potpunosti sufinancirana regionalnom politikom Europske unije i politikom ruralnog razvoja Europske unije. Cilj konvergencije obuhvaća najsiromašnije regije u Europi čiji je bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku manji od 75 posto prosjeka Europske unije (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Nadalje, Slovačka ima jednu od najvećih regionalnih disperzija BDP-a po glavi stanovnika u Europskoj uniji. Slovačka je formulirala vlastitu regionalnu politiku prvi put u Nacionalnoj strategiji za regionalni razvoj iz 2010. godine, naglašavajući konvergenciju kao i ciljeve rasta i regionalne konkurentnosti.

Kao i kod manjih zemalja drugdje u Europskoj uniji, opseg za regionalnu politiku u Estoniji i Latviji i Litvi je ograničeniji nego u većim zemljama. Dok strategije regionalnog razvoja i instrumenti postoje, oni su sekundarni u cilju nacionalne konvergencije u Europskoj uniji. Estonija ima značajne regionalne razlike, osobito između glavnog grada Talina i drugih regija. Strategija regionalnog razvoja Estonije za razdoblje od 2005. do 2015. godine ima za cilj postizanje održivog razvoja u svim regijama. Podređeni ciljevi su zadovoljenje osnovnih potreba ljudi na svim područjima su postizanje trajne konkurentnosti u svim regijama i poboljšanje veze između regija u Estoniji s prekograničnim regijama kao i s ostatkom Europe (Bachtler, Méndez, & Vironen, 2014).

U Latviji također postoji sukob između regionalne konvergencije i nacionalnih ciljeva rasta, posebno u uvjetima oporavka od ekonomske krize. Nacionalni ekonomski rast je usmjeren na aktivnosti u malom broju gradova, posebno u glavnom gradu, dok su druga područja zanemarena. Programi regionalne politike koje financira Europska unija su primarni izvor financiranja regionalnog razvoja Latvije (Bachtler, Méndez, & Vironen, 2014).

Kao i u druge dvije baltičke zemlje, gospodarski se razvoj u Litvi suočava s izazovima povećanja nacionalnog rasta i smanjenja unutarnjih razlika. Nacionalni gospodarski rast uvelike je vođen poslovnim aktivnostima u glavnim gradovima Vilniusu, Kaunasu i Klaipeda, gdje su razine dohotka po stanovniku i zaposlenost znatno viši nego u više perifernih područja NUTS3.

Bugarska također ima dvostruku zadaću postizanja nacionalne ekonomske konvergencije prema prosjecima Europske unije i smanjenja unutarnjih regionalnih razlika. Nacionalni BDP po glavi stanovnika bio je samo 45 posto prosjeka EU27 u 2011. godini, dok su međuregionalne razlike izražene. Strukturni problemi su evidentni u svim regijama Bugarske, iako manje na jugu. Regionalna politika temelji se na regionalnim planovima za promicanje rasta i konkurentnosti, poboljšanje kvalitete života i smanjenju značajne međuregionalne razlike u ekonomskom i socijalnom razvoju. Relativno niska razina nacionalnog ekonomskog razvoja znači da su sve regije prihvatljive za potporu u okviru regionalne politike i karte regionalne pomoći Europske unije. Intervencije daju prednost prioritetu obje regije koje mogu najbrže pridonijeti rastu, kao i problematičnim regijama s najvišim stopama nezaposlenosti (Bachtler, Méndez, & Vironen, 2014).

Nadalje, zajedno s izazovom konvergencije, Rumunjska je još jedna zemlja koju karakteriziraju značajne međuregionalne razlike. Usporedno sa strukturnom podjelom između kapitala gradsku regiju Bukurešt-Ilfov i ostale regije NUTS 2, uočljive su razvojne neravnoteže između istočnih i zapadnih regija. Krična pitanja, posebno najmanje razvijene regije na sjeveroistoku i jugu, uključuju gospodarski pad malih i srednjih gradova, ozbiljan negativan utjecaj gospodarskog restrukturiranja na monoindustrijska područja i velike razlike u urbanom i ruralnom području. Sve regije obuhvaćene su regionalnom politikom Europske unije (Bachtler, Méndez, & Vironen, 2014).

Zaključno se može reći kako ne postoji poseban program ili strategije za problematične regije. Postoji program regionalnog razvoja diljem zemalja koji ima za cilj postizanje održivog, teritorijalno uravnoteženog ekonomskog i socijalnog regionalnog razvoja, koncentriranog na

podrsci gradovima, podrsci poboljšanju infrastrukture i poslovnog okruženja, kako bi regije bile privlačne za investitore i stanovnike. Program uključuje diferencirani pristup ovisno o problemima koji su identificirani na regionalnoj razini i manje razvijene regije imaju koristi od većih izdvajanja.

2.3. Regionalna politika Hrvatske u okviru Europske unije

Glavni i najformalniji elementi politike regionalnog razvoja su pravni, strateški i institucionalni okvir (Đokić, Rašić Bakarić, & Šišinački, 2010).

Najvažniji dio pravnog okvira za regionalni razvoj u Republici Hrvatskoj su Zakon o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 147/14, 123/17, 118/18) i podzakonski propisi. Akt s istim naslovom prvi put je usvojen 2009. godine. Važeći Zakon o regionalnom razvoju donesen je 2014. godine, a stupio je u snagu 1. siječnja 2015. godine (Horvat, 2018).

U ranijoj fazi hrvatske politike regionalnog razvoja utvrđena su specifična područja jer je ocijenjeno da je nekim područjima potrebna posebna podrška (brdovito-planinska područja, područja od posebne državne skrbi, otoci itd). Za ta su područja izrađeni pojedinačni akti koji su, nakon nekoliko izmjena i dalje, na snazi.

Strateški okvir za regionalni razvoj odnosi se na planske dokumente politike regionalnog razvoja propisane Zakonom, a to su (Horvat, 2018):

- Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske
- Županijske razvojne strategije (uključujući Strategiju razvoja grada Zagreba)
- Strategija razvoja urbanih područja.

Dodatni programi koji će biti osmišljeni i provedeni u skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju mogu se također smatrati dijelom strateškog okvira, kao što su Program za jačanje regionalne konkurentnosti i urbanog razvoja, Program za održivi socijalni i ekonomski razvoj potpomognutih područja i drugih područja sa specifičnim razvojnim pitanjima. U širem smislu, strateški okvir uključuje i druge teritorijalne strategije, poput strategija lokalnih akcijskih skupina, programske dokumente za korištenje fondova Europske unije, ali i sektorske strategije koje se djelomično bave pitanjima regionalnog razvoja.

Odgovorna institucija za regionalni razvoj na središnjoj državnoj razini je ministarstvo nadležno za regionalni razvoj. Sadašnji naziv ministarstva je Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije, a osnovano je prema Zakonu o osnivanju i djelokrugu ministarstava i druge državne uprave tijela (NN 93/16 i 104/16) (Horvat, 2018).

U razdoblju od 2011. do 2016. godine zadaće Ministarstva opisane su u Zakonu o osnivanju i djelokrugu ministarstava i drugih tijela državne uprave (NN 150/11, 22/12 i 39/13). Ranije, u razdoblju od 2008. do 2011. godine, regionalni razvoj bio je u nadležnosti Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, a prije toga Ministarstva turizma, prometa i razvitka (2004.-2008.). Ranije su slične zadatke izvodili Ministarstvo javnih radova, obnove i gradnje i Ministarstvo razvoja, useljavanja i obnove (Horvat, 2018).

Unutarnje organizacijske jedinice i njihove zadaće opisane su u Uredbi o unutarnjoj organizaciji Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU (NN 45/17). Uprava za regionalni razvoj, kao unutarnja jedinica Ministarstva, odgovorna je za niz zadataka u vezi s politikom regionalnog razvoja (Horvat, 2018).

Priprema i provedba regionalnog razvoja uključuje i ostale dionike, posebno tijela državne uprave i partnerska vijeća na različitim razinama. Ministarstvo redovito objavljuje dokumente kao što su godišnji planovi i planovi nabave koji omogućuju uvid u ciljeve i aktivnosti u određenom razdoblju.

Druga institucija odgovorna za regionalni razvoj na središnjoj razini u razdoblju od 2008. do 2018. godine bila je Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske. Osnovana je Uredbom o osnivanju (NN 155/08, 83/12 i 111/14) i postojao je plan spajanja sa Središnjom agencijom za financiranje i ugovaranje u skladu s Uredbom iz 2015. godine (NN 97/15). Međutim, ta Uredba je kasnije ukinuta i zadaće Agencije sada obavlja Ministarstvo (Horvat, 2018).

Agencija je provodila aktivnosti koje su omogućile postizanje ciljeva politike regionalnog razvoja definiranih planskim dokumentima i imala je ulogu u provedbi programa pojedinaca prema zahtjevu Ministarstva i, sukladno Zakonu iz 2014. godine sudjelovali su u akreditaciji regionalnih koordinatora.

Nadalje, odgovornost za regionalni razvoj se odvija i na razini jedinica regionalne samouprave. Svaka županija (točnije 20 županija i Grad Zagreb) odgovorna je za planiranje razvoja za svoj teritorij, međutim tijekom procesa surađuje s drugim županijama i lokalnim jedinicama na svom području. Prema Zakonu, sve županije osnivaju regionalnu razvojnu agenciju ili tijelo uprave koje će koordinirati i podržavati regionalni razvoj. Takva se agencija ili tijelo naziva regionalni koordinator (Horvat, 2018).

Zadaci regionalnih koordinatora definirani su u članku 25. Zakona o regionalnom razvoju. Ukratko, odgovornosti uključuju koordinaciju pripreme i provedbe županijskih razvojnih strategija i pratećih akcijskih planova, koordinaciju zadataka koji se odnose na Središnju bazu

podataka, suradnju i sudjelovanje u pripremama razvojnih projekata s lokalnom samoupravom.

3. ULOGA REGIONALNE POLITIKE U PODRŽAVANJU ZAPOŠLJAVANJA I RASTA

Regionalna politika ima velik utjecaj na zapošljavanje, stoga ne čudi da su mnoga istraživanja usmjerena ka istraživanju povezanosti regionalne politike, ekonomskog rasta te stope nezaposlenosti. Jasno je kako su ponuda i potražnja u interakciji, ali uvijek postoji određena razina nezaposlenosti, koja se posebno ističe kada je riječ o mobilnosti zaposlenika i cijeni rada. Odnos između stope sudjelovanja radne snage, odnosa zaposlenih i nezaposlenih, broj stanovnika, veličina radne snage su neki od faktora koje treba uzeti u obzir prilikom rješavanja problema nezaposlenosti. Upravo tu se ističe uloga i važnost regionalne politike, o čemu se govori u nastavu ovog dijela rada.

3.1. Primatelji sredstava iz strukturnih fondova

Cilj regionalne politike Europske unije je povećati ekonomsku i socijalnu koheziju u svim europskim regijama sufinanciranjem inicijativa država članica usmjerenih na posebne prioritete. Prvo, načelna prihvatljivost regije za financiranje u skladu je s tri glavna cilja (European Comission, 2020):

- konvergencija
- regionalna konkurentnost i zapošljavanje
- teritorijalna suradnja.

Sredstva se dodjeljuju nacionalnim ili regionalnim operativnim programima koji imaju zadani tematski cilj, primjerice poboljšanje ljudskog regionalnog potencijala, kapitalne ili socijalne infrastrukture. Privatne i javne tvrtke provode projekte koji se sufinanciraju kako bi doprinijeli ciljevima Operativnog programa. Novi skup podataka temelji se na popisima firmi korisnika, institucija, nevladinih organizacija ili drugih vrsta entiteta koje imaju biti objavljene od MFF-a za razdoblje od 2007. do 2013. godine.

Nova baza podataka sadrži detaljne informacije o više od dvije milijuna projekata sufinanciranih iz Europskog fonda za regionalni razvoj, Europskog socijalnog fonda i Kohezijskog fonda u 25 država članica EU-a u programskom razdoblju od 2007. do 2013. godine. Dodatne informacije o projektima i korisnicima se nalaze u bazi podataka - ORBIS. Opisne analize pokazuju da doista postoje različiti obrasci raspodjele regionalnih sredstava unutar zemalja, kako u pogledu projekta, tako i prema karakteristikama korisnika.

Na temelju baza podataka se uočava da se broj projekata izvedenih u nekoj regiji i izdaci po projektu značajno razlikuje po regijama. Štoviše, smatra se da većina projektnih izdataka iz regionalnih fondova je namijenjena prometnoj infrastrukturi, projektima energetike i okoliša u zaostajućim regijama.

Kada je riječ o inovacijama, te podršci malom i srednjem poduzetništvu uvjetovano karakteristikama na razini projekta i tvrtke, najveći pojedinačni projekti u smislu njihove ukupne vrijednosti sufinancirani su od strane ESRR u okviru cilja konvergencije. Oni se pripisuju infrastrukturnim projektima (cestovni, željeznički i drugi promet). Što se tiče korisnika, tvrtke s većim prihodima i više zaposlenih provode projekte s većom ukupnom vrijednošću, međutim, prosječna vrijednost projekta (vrlo) velikih poduzeća je oko dvostruko veća nego kod malih entiteta (European Commission, 2015).

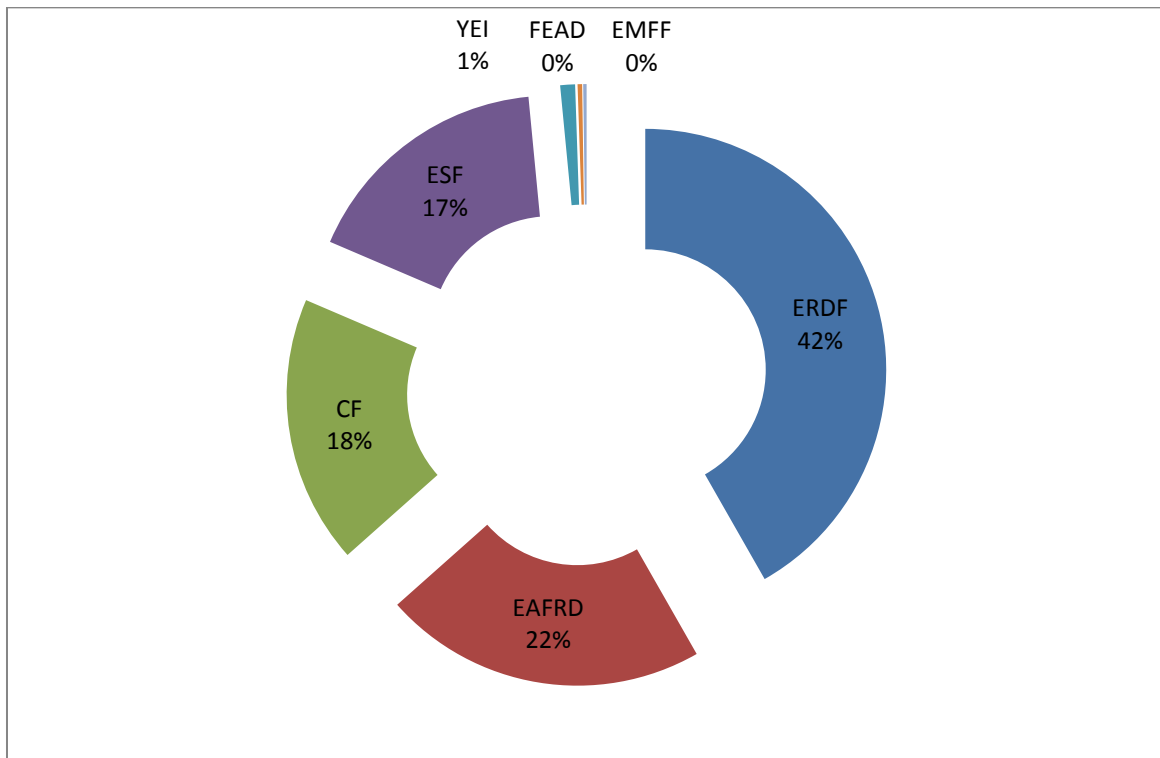
Tako da je za proračunski razdoblje od 2007. godine do 2013. godine na ime strukturnih fondova dodjeljeno preko 312 milijardi eura a u proračunskom razdoblju 2014. godine do 2020. godine taj iznos je povećan na preko 459 milijardi eura.

Na grafikonu 2 prikazana je raspodjela sredstava po fondu za proračunsko razdoblje 2007. do 2013. godine. Uočava se da je najveći udio sredstava u tom proračunskom razdoblju dodjeljen kroz fond za regionalni razvoj (ERFD), čak 42% od ukupnog iznosa za to razdoblje. Slijedi ga Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (EAFRD) kroz koji je dodjeljeno 22% sredstava, te ih slijede kohezijski fond (CF) te socijalni fond (ESF). Uočava se da je kroz fond za regionalni razvoj, kohezijski i socijalni fond dodjeljeno oko 77% ukupnih sredstava predviđeno za razdoblje 2007.-2013. godine. Najmanji udio sredstava dodjeljen je kroz Europski pomorski i ribarski fond (EMFF), fond za pomoć napotrbnijima (FEAD)⁶ te inicijativu za zapošljavanje mladih (YEI).⁷ Ukupno je iz tri strukturana fonda (ERDF, CF, ESF) dodjeljeno preko 239 milijardi eura.

⁶ eng. *Fund for European Aid to the Most Deprived*

⁷ eng. *Youth Employment Initiative*

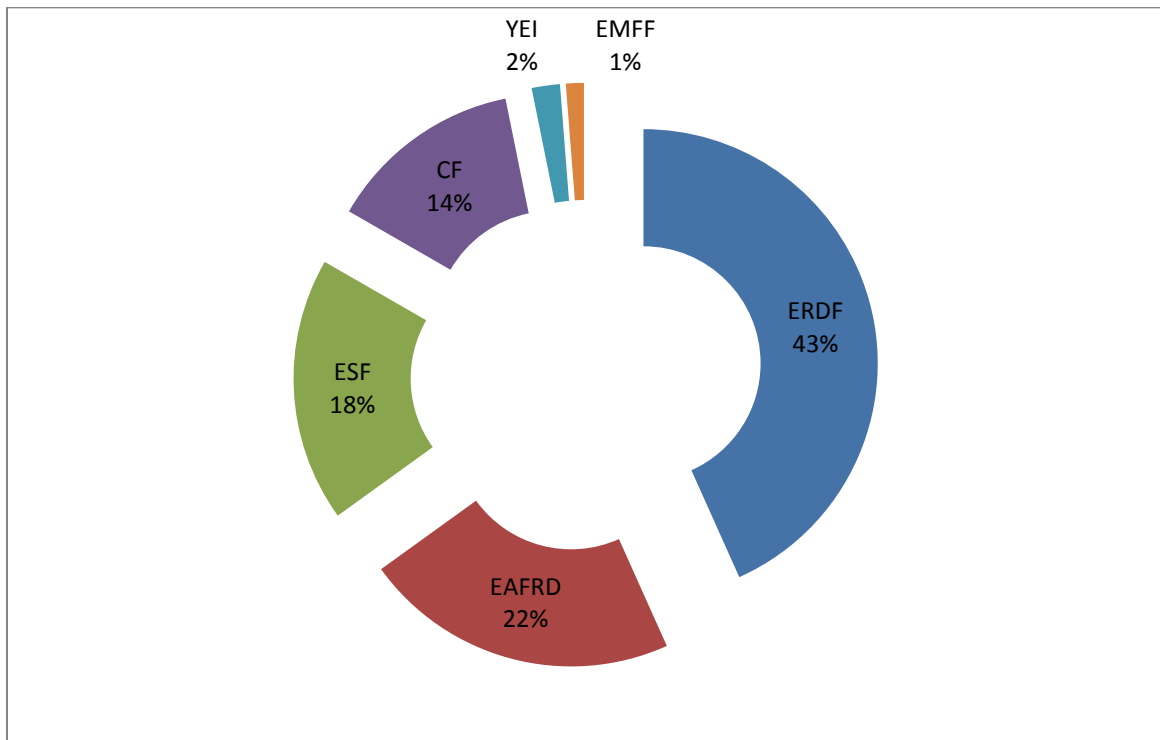
Grafikon 2: Proračun Europske unije po fondovima (razdoblje financiranja: 2007.-2013.)

Izvor: (European Comission, 2020)

Što se tiče sljedećeg proračunskog razdoblja, od 2014. godine do 2020. godine (grafikon 3) nije se mnogo promjenilo u strukturu raspodjele sredstava, iako je ukupni budžet povećan za oko 150 milijardi eura u odnosu na prethodno proračunsko razdoblje. Kroz Europski fond za regionalni razvoj i dalje je dodjeljen najveći udio sredstava, čak 43%, slijedi ga europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj kroz koji je dodjeljeno 22% sredstava, te Kohezijski i Socijalni fond kroz koje je ukupno dodjeljeno 32% sredstava. Ponovo je najmanje sredstava dodjeljeno kroz inicijativu za zapošljavanje mladih te Europski pomorski i ribarski fond.

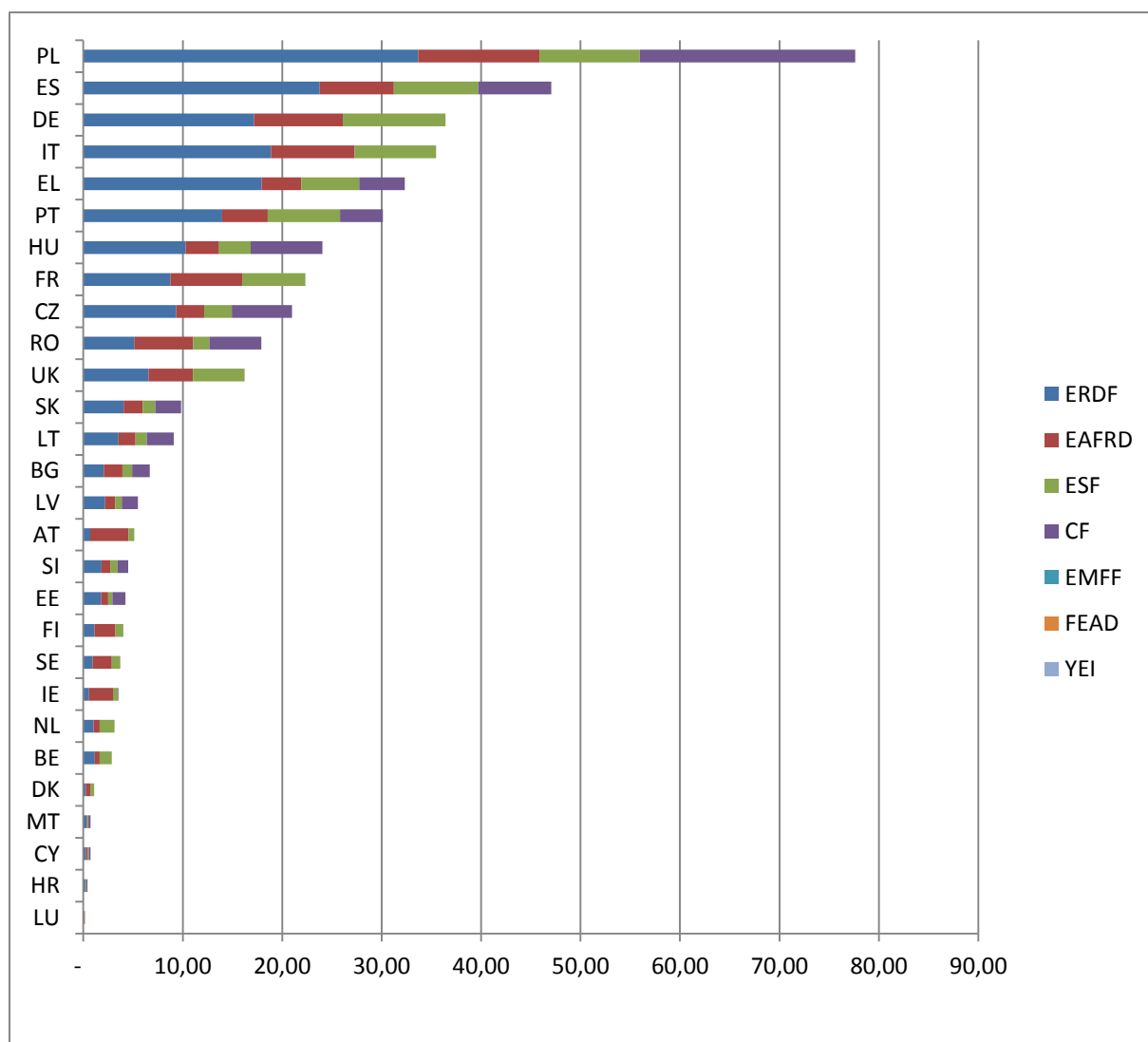
Grafikon 3: Proračun Europske unije po fondovima (razdoblje financiranja: 2014.-2020.)

Izvor: (European Commission, 2020)

Sljedeće će se dati pregled sredstava primljenih iz europskih strukturnih fondova za svaku zemlju članicu za svako proračunsko razdoblje. Na grafikonu 4 prikazano je koliko sredstava je svaka od zemalja članica primila iz europskih fondova u proračunskom razdoblju 2007.-2013. godina. Uočava se da ja od svih zemalja članica Poljska primila najeveći iznos sredstava iz fondova i to oko 77.6 milijardi eura. Najveći dio sredstava dodjeljen je iz fonda za regionalni razvoj, čak 33.6 milijardi eura. Slijedi ju Estonija koja je primila oko 47 milijardi eura, također najviše iz fonda za regionalni razvoj. Nakon toga slijede Njemačka i Italija da oko 36 i 35 milijardi eura. Tu je zanimljivo primjetiti da zbog stupnja razvijenosti te zemlje nisu primile sredstva iz kohezijskog fonda. Zemlje članice koje su u ovom proračunskom periodu primile najmanje sredstava iz strukturnih fondova su Luxemburg (0.15 milijardi eura), Hrvatska(0.43 milijarde eura), Cipar(0.72 milijarde eura), Malta(0.73 milijarde eura) i Danska(1.1 milijarde eura).

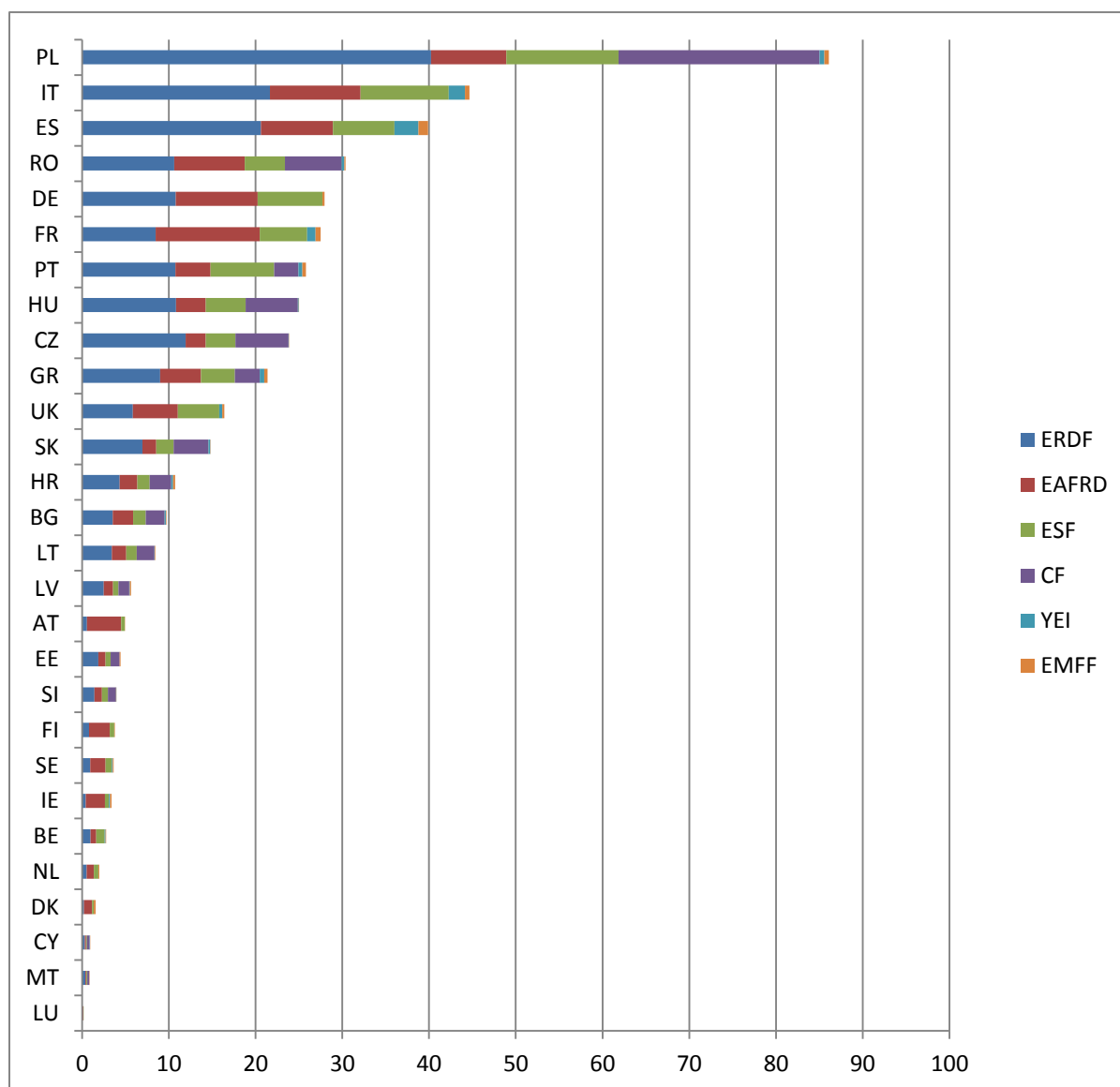
Grafikon 4: Ukupni proračun po zemljama članicama (razdoblje financiranja: 2007.-2013.), u milijardama EUR

Izvor: (European Comission, 2020)

U proračunskom razdoblju 2014.-2020. godine (grafikon 5) također je Poljska primila najviše sredstava iz strikturnih fondova i to oko 86.1 milijardi eura. Na drugom mjestu nalazi se Italija koja je u ovom proračunskom periodu primila oko 44.6 milijarde eura. Zanimljivo je za primjetiti da Italija ne kvalificira za sredstva iz kohezijskog fonda iako je druga po redu po razini primljenih sredstava. Estonije je u primila oko 39.8 milijardi eura i također ne kvalificira za sredstva iz kohezijskog fonda. Rumunjska i Njemačka zauzimaju četvrto i peto mjesto, sa po oko 30.3 i 29.7 milijardi eura u ovom proračunskom razdoblju. Zemlje koje su u ovom proračunskom periodu primile najmanje sredstava iz strukturnih fondova us Luksemburg (0.14 milijardi eura), Malta (0.82 milijardi eura), Cipar (0.91 milijardi eura), Danska (1.5 milijardi eura) i Nizozemska (1.9 milijardi eura).

Grafikon 5: Ukupni proračun po zemljama članicama (razdoblje financiranja: 2014.-2020.), u milijardama EUR

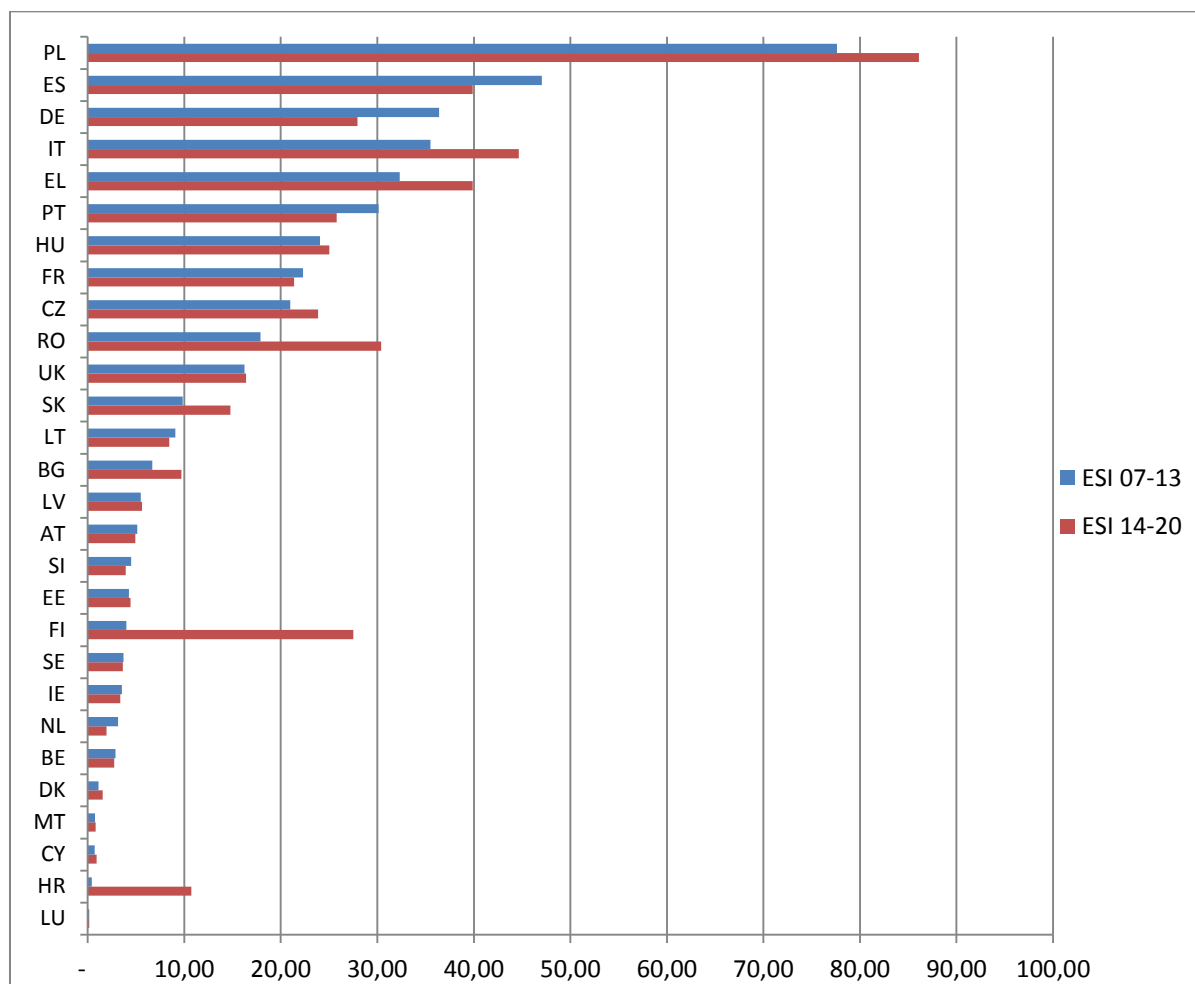
Izvor: (European Comission, 2020)

3.2. Usporedba provedbe regionalne politike 2007.-2013. i 2014.-2020.

Ako usporedimo sredstva koja je svaka zemlja članica primila iz strukturnih fondova kroz ova dva proračunska razdoblja, uočava se da je većina zemalja uspjela povući više sredstava u proračunskom periodu 2014.-2020. godine, što je prikazano na grafikonu 6. Većina zemalja je u proračunskom periodu 2014.-2020. godine. Najviše povećanje u dodjeljenim sredstvima uočava se kod Poljske, Italije, Grčke, Rumunjske, Finske i Hrvatske. Španjolska i Portugal s druge stranu su zanimljiv slučaj, pošto su obje zemlje bile vrlo snažno pogođene krizom 2007. godine, a smanjuju količinu sredstava koju povlače iz strukturnih fondova. Očekivano je za vidjeti najrazvijenije zemlje na dnu ovog grafikona, pošto je cilj ovih fondova smanjiti razlike

između zemalja članica europske unije, a te zemlje imaju BDP po stanovniku iznad prosjeka Europske unije, stoga je za očekivati da će iznos sredstava koji mogu povući iz strukturnih fondova biti donsta manji u odnosu na one manje razvijene zemlje.

Grafikon 6: Usporedba sredstava dojdjeljenih u periodu 2007-13 i 2014-20

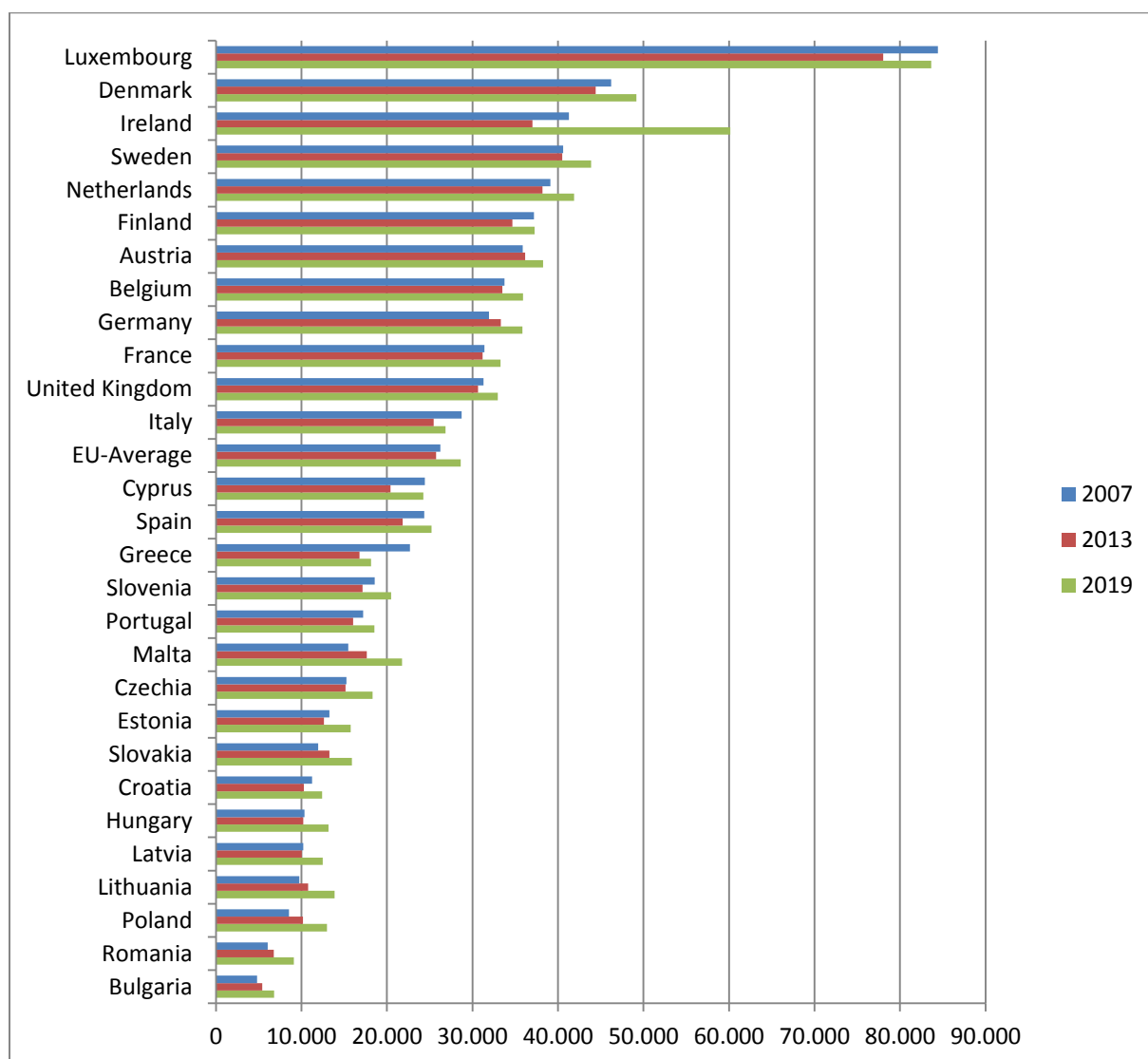

Izvor: (European Comission, 2020)

Pošto je BDP po stanovniku širokoprihvaćena mjera gospodarskog napretka, a Europski strukturni fondovi namjenjeni poztizanju ekonomske konvegencije unutar Europske unije, usporediti će se iznos BDP-a po stanovniku na početku, u sredini te na kraju promatranog perioda. Grafikon 7 pokazuje BDP po stanovniku u eurima u 2007. 2013. te 2019. godini. Ako se usporedi poredak zemalja rangiran po primljenim sredstvima (grafikon 6) sa poretkom zemalja rangiranim po iznosu BDP-a po stanovniku (grafikon 7) upčava se da su zemlje koje primaju najviše sredstava iz fondova niže na ljestvici BDP-a po stanovniku. To nije iznenađujuće pošto je svrha strukturnih fondova da pokušaju ujednačiti gospodarske snage zemalja članica. Međutim na grafikonu je primjetan značajan jaz između razvijenijih i manje razvijenih zemalja unije. Uočava se da 2007. godine 12 zemalja ima bdp po stanovniku iznad

prosjeaka Europske unije, što ostavlja 16 zemalja sa BDP-om po stanovniku ispod prosjeka unije. Za primjetiti je da gotovo sve zemlje imaju veći BDP po stanovinu u 2019 godini nego što su imale u 2007. godini, unatoč tome što je BDP u 2013. godini bio u većini zemalja manji nego BDP u 2007. godini. Međutim treba primjetiti da u 12 godini niti jedna od 16 zemalja, čiji je prosjek BDP-a po stanovniku bio u 2007. godini bio niži od prosjeka unije, nije uspjela prijeći taj prag, jedina iznimka je da se Italija u 2019. godini pridružuje grupi zemalja čiji je prosjek BDP-a po stanovniku ispod prosjeka Europske unije.

Grafikon 7: BDP po stanovniku (€)

Izvor: (Eurostat)

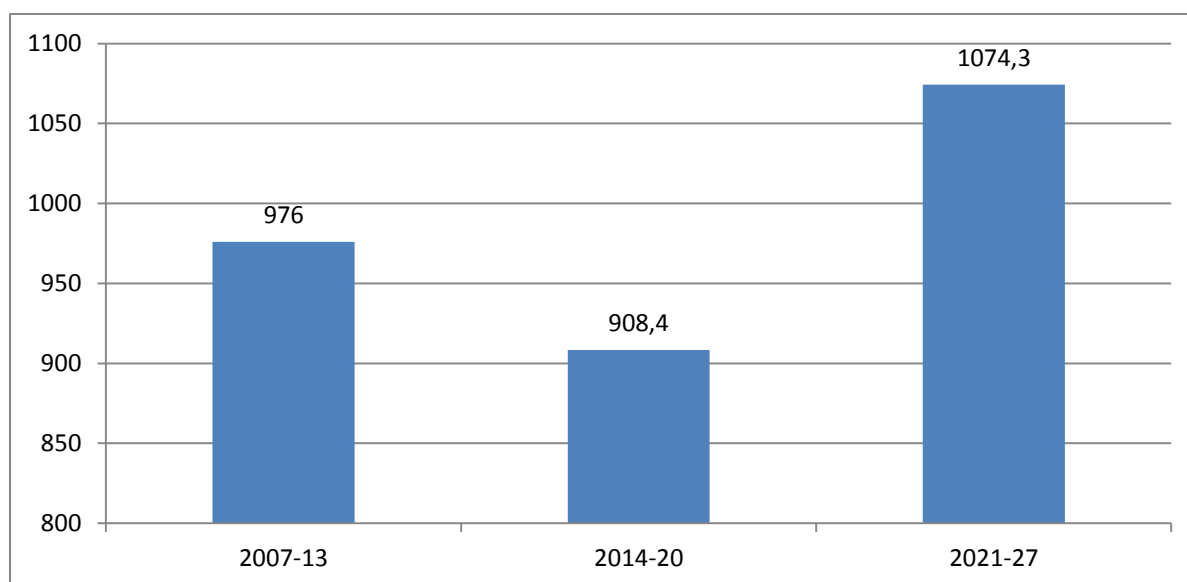
3.3. Regionalna politika za razdoblje 2021.-2027.

Za sljedeći dugoročni proračun Europske unije od 2021. do 2027. godine Komisija predlaže modernizaciju regionalne politike, glavne investicijske politike Europske unije i jednog od

najkonkretnijih izraza solidarnosti (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016). Shodno s time planirani proračun za ovo razdoblje najveći je do sada, a iznosi nešto više od 1,074 milijarde eura.

U tablici 2 dan je prikaz proračuna za tri proračunska razdoblja. Uočava se da je proračun za razdoblje 2014.- 2020. godine bitno manji nego proračun za prethodno razdoblje. Razlog tog smanjenja činjenica da je ekonomski oporavak od krize 2008. godine za većinu zemalja unije bio dosta polagan te je to smanjenje uvedeno kako bi se smanjila davanja zemalja članica prema Europskoj uniji. U nadolazećem proračunskom razdoblju proračun je značajno veći, čak i u odnosu na proračunsko razdoblje 2007.-13 (European Commission, 2020).

Tablica 2: Proračun EU po periodu (milijuni €)

Izvor: (European Commission, 2020)

Glavne značajke prijedloga Komisije za moderniziranu regionalnu politiku su usmjerenost na ključne investicijske prioritete. Većina investicija Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda usmjerit će se na inovacije, potporu malom poduzetništvu, digitalne tehnologije i industrijsku modernizaciju. Također će se prebaciti na kružno gospodarstvo s niskim udjelom ugljika i borbu protiv klimatskih promjena, u skladu s Pariškim sporazumom.

Sljedeća značajka je da je regionalna politika namijenjena za sve regije i da se uvede prilagođeniji pristup regionalnom razvoju.

Naime, regije koje i dalje zaostaju u pogledu rasta ili prihoda većinom su smještene na jugu i istoku Europe, ali će i dalje imati koristi od važne potpore Europske unije. Regionalna politika nastavit će ulagati u sve regije, jer se mnoge od njih diljem Europe, uključujući i u

bogatijim državama članicama, bore za postizanje industrijske tranzicije i bore protiv nezaposlenosti.

Prilagođeni pristup podrazumijeva da regionalna politika zadržava tri kategorije regija: manje razvijene, tranzicijske i razvijenije regije. Da bi se smanjile razlike i pomoglo da se regije s malim dohotkom i regijama s niskim rastom povećaju, BDP po glavi stanovnika i dalje je glavni kriterij za dodjelu sredstava. Pored toga, novi kriteriji imaju za cilj bolje odražavanje stvarnosti na terenu, a to je nezaposlenost mladih, niska razina obrazovanja, klimatske promjene i prijem i integracija migranata (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Lokalno vođena politika podrazumijeva da politika za razdoblje od 2021. do 2027. godine podržava lokalne razvojne strategije. Lokalne, gradske i teritorijalne vlasti bit će više uključene u upravljanje fondovima Europske unije, dok će povećane stope sufinanciranja poboljšati vlasništvo nad projektima koje financira Europska unija u regijama i gradovima.

Promjene su i u kraćim, jasnijim pravilima i fleksibilnijim okvirima, odnosno u pojednostavljivanju pristupa financijskim sredstvima. Komisija predlaže da u sljedećem dugoročnom proračunu Europske unije pravila postanu manje složena, uz manje birokracije i lakši postupak kontrole za tvrtke i poduzetnike koji imaju koristi od potpore Europske unije.

Jedna skupina pravila sada obuhvaća 7 EU fondova koji se provode u partnerstvu s državama članicama („zajedničko upravljanje“), što će upraviteljima programa Europske unije olakšati život. Također će olakšati sinergije, na primjer između fondova Regionalne politike i Fonda za azil i migracije kada je u pitanju razvoj lokalnih integracijskih strategija za migrante. Okvir također omogućuje učinkovitije povezivanje s drugim sredstvima iz paketa proračuna Europske unije na primjer, države članice mogu odlučiti prenijeti dio svojih sredstava kohezijske politike u program InvestEU (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Kada je riječ o prilagođavanju potrebama, novi okvir također kombinira stabilnost potrebnu za dugoročno planiranje ulaganja s pravom razinom fleksibilnosti kako bi se mogli nositi s nepredviđenim događajima. Srednjoročnim pregledom utvrdit će se trebaju li promjene u programima za posljednje dvije godine razdoblja financiranja, a mogući su i ograničeni prijenosi sredstava unutar programa fondova Europske unije (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Zaključno se može reći kako se na temelju provedbe regionalne politike prethodnih razdoblja definirao plan provedbe za buduće razdoblje, koji se temelji na promicanju nacionalnih politika kao pokretača poboljšanja provedbe regionalne politike, s naglaskom na povećanju zapošljavanja.

3.4. Očekivani učinak strukturnih fondova na zapošljavanje

Dobro funkcioniranje tržišta rada s visokokvalificiranom radnom snagom koja može brzo steći nove vještine sve se više smatra pretpostavkom za postizanje dinamične i konkurentne ekonomije. Kao svoj prioritet osiguravanje dublje i pravednije ekonomske i monetarne unije, Europska unija nastoji pružiti više mogućnosti za zapošljavanje i bolji životni standard kombinirajući pravednost i demokratsku odgovornost. Strukturni fondovi za zapošljavanje osmišljeni su tako da jamče učinkovita prava građana osiguravajući: jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, poštene radne uvjete, socijalnu zaštitu i inkluziju. Europska unija je promicala širok spektar alternativnih inicijativa unutar ove domene, poput mjera za promicanje ravnoteže između radnog i privatnog života, te novih načina osiguranja odgovarajućeg socijalnog osiguranja za samozaposlene (European Commission, 2015).

Osim što su zanimljive vladama i donosiocima politika, tržišta rada su od najvećeg značaja i za osobni razvoj, jer mogućnosti zapošljavanja pružaju, između ostalog, način stjecanja neovisnosti, financijske sigurnosti i osjećaja pripadnosti. Iako Europska unija promiče integraciju na tržište rada za sve članove društva, neke su skupine i dalje izložene diskriminaciji (nedovoljno zastupljene ili isključene) (European Commission, 2015).

U 2018. je broj stanovnika EU-28 u dobi od 15 do 74 godine iznosio 380,4 milijuna. Radna snaga - koja se često naziva ekonomski aktivno stanovništvo - sastojala se od 246,7 milijuna, dok se 133,8 milijuna ljudi smatralo da su izvan radne snage ili su ekonomski neaktivni (drugim riječima, ljudi koji nisu ni zaposleni ni nezaposleni). Ovu zadnju skupinu u velikoj mjeri čine studenti, umirovljenici i ljudi koji se brinu za druge članove obitelji, ali također uključuju volontere, ljude koji nisu u mogućnosti raditi zbog dugotrajnog bolovanja ili invaliditeta i ljude izvan radne snage iz bilo kojeg drugog razloga. Promatrajući detaljnije, radnu snagu EU-28 činilo je 229,8 milijuna zaposlenih osoba i 16,9 milijuna nezaposlenih (one koje ne rade, ali aktivno traže i dostupne su za posao) (Davies, McMaster, Vironen, Ferry, & Vernon, 2016).

Naime, stopa zaposlenosti je omjer zaposlenih osoba (određene dobi) u odnosu na ukupno stanovništvo (iste dobi). U ovom su dijelu prikazane informacije za radno sposobno

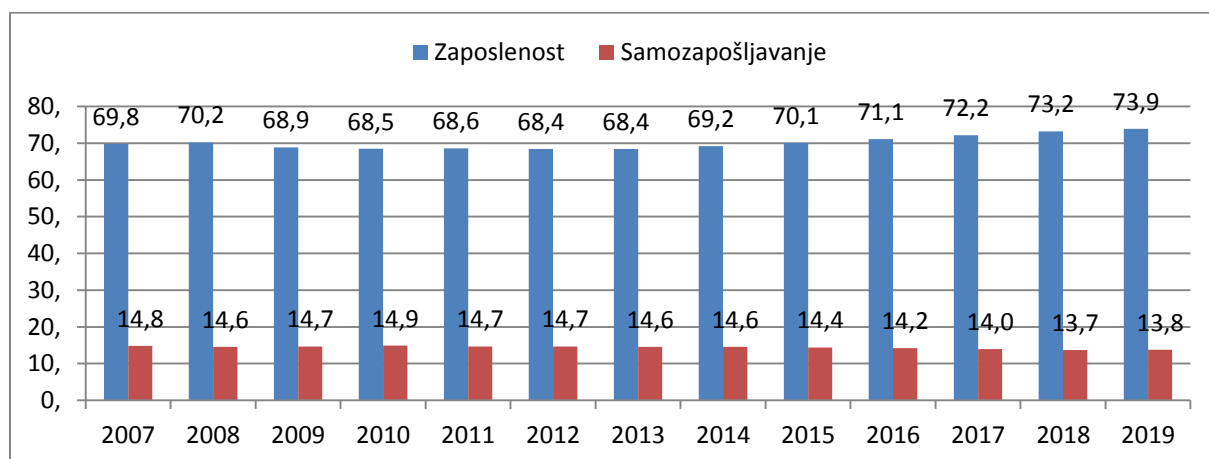
stanovništvo, koje su ovdje definirane kao osobe starije od 20-64 godine. Ova je definicija korištena u skladu sa strategijom Europa 2020 i odražava rastući udio mladih koji ostaju unutar obrazovnih sustava te razloge isključenja sudjelovanja na tržištima rada.

Strategija Europa 2020 postavila je referentni cilj, kao dio svoje agende za rast i radna mjesta, pri čemu bi 75% ljudi u dobi od 20 do 64 godine trebalo biti zaposleno do 2020. Kako bi se taj cilj postigao, postavljeni su nacionalni ciljevi za svaki od države članice EU: ovi ciljevi kreću se od 80% ili više u Danskoj, Nizozemskoj i Švedskoj do 70% ili nižim u Irskoj, Grčkoj, Hrvatskoj, Italiji, Malti i Rumunjskoj (Beširević, 2013).

Strukturni fondovi za zapošljavanje nastoje osigurati učinkovita prava građana osiguravajući jednake mogućnosti i pristup tržištu rada, poštene radne uvjete, te socijalnu zaštitu i inkluziju.

Na grafikonu 8 pikazane prosjek stope zaposlenosti i udio samozaposlenih osoba u Euripskoj uniji u periodu od 2007. godine do 2019. godine. Stopa zaposlenosti u EU-28 za osobe u dobi od 20 do 64 godine iznosila je 73,2% u 2018. godini, što je peti uzastopni porast od relativno niskih 68,4% u 2013. U usporedbi s godinu dana ranije, stopa zaposlenosti u EU-28 porasla je za 1,0 postotni bod. Ovo je uglavnom u skladu s godišnjim kretanjima tijekom prethodnih pet godina, kada su zabilježena povećanja od 0,8-1,1%. Ako se stopa zaposlenosti u EU-28 i dalje povećava sličnim tempom tijekom sljedeće dvije godine, tada bi se mogao postići cilj od 2020. godine od 75,0%.

Grafikon 8: Stopa zaposlenosti i udio samozaposlenih (EU 27/28)

Izvor: (Eurostat)

Kreatori politika sve više su zainteresirani za fleksibilne oblike rada koji analiziraju razlike na tržištu rada između zaposlenika i samozaposlenih, ljudi zaposleni na puno ili nepuno radno vrijeme, ljudi zaposleni sa stalnim ili privremenim ugovorom o radu. Neki komentatori tvrde da samozapošljavanje signalizira prisustvo poduzetničkog duha u dinamičnim i inovativnim

ekonomijama, dok drugi smatraju da je to možda više pokazatelj sve nesigurnije prirode ugovora o radu. Ovo odstupanje može, barem do neke mjere, odražavati osnovne gospodarske uvjete, pri čemu se samozapošljavanje usmjerava na mogućnosti ili se zasniva na potrebi.

U 2018. godini samozapošljavanje je osiguralo posao otprilike jednoj od sedam (13,7%) osoba u dobi od 20 do 64 godine koje su bile na poslu širom EU, oko 30,3 milijuna osoba. Među regijama razine NUTS 2, najveći udio samozapošljavanja zabilježen je u južnoj grčkoj regiji Peloponnisos, budući da je više od dvije petine njegove radne snage samozaposleno u 2018. godini (European Commission, 2015).

Suprotno tome, najmanji udio samozapošljavanja zabilježen je i u jednoj rumunjskoj regiji - glavnom gradu București-Ilfov - gdje je manje od 1 od 26 (3,8%) radne snage u 2018. godini samozaposleno. Osim Bucureștija -Ilfov i Vest (obje Rumunjske) i Észak-Magyarország i Közép-Dunántúl (obje Mađarske), najniži udjeli samozapošljavanja općenito su zabilježeni u sjevernim i zapadnim regijama EU-a, posebno u nekoliko sjevernih regija Danske i Njemačka, u cijeloj Norveškoj zabilježen je vrlo nizak udio samozapošljavanja (European Commission, 2015).

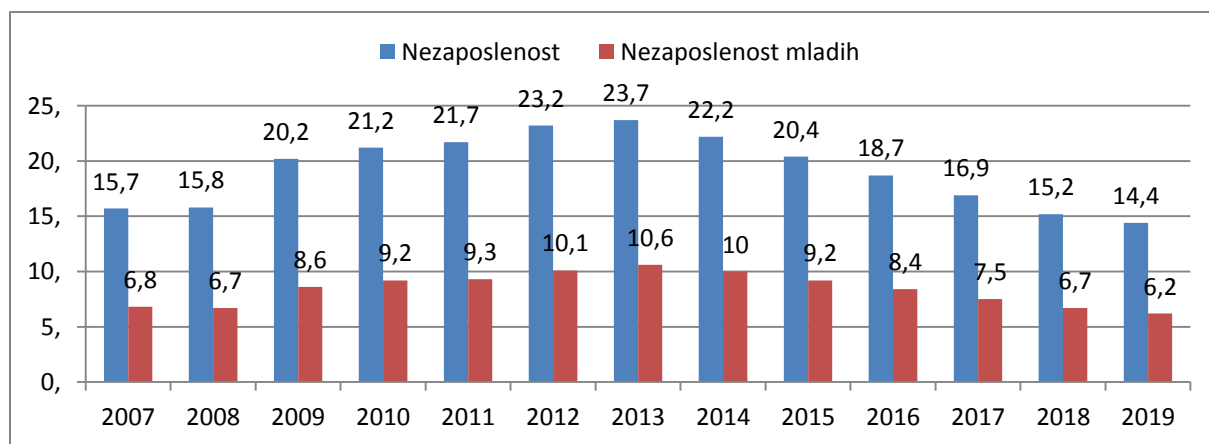
U mnogim sjevernim i zapadnim državama članicama Europske unije bilo je češće da glavni gradovi bilježe neke od najvećih udjela samozapošljavanja, na primjer u Berlinu, Noord-Hollandu i Stockholmu. Ovaj obrazac može odražavati životni odabir kojim samozaposleni nastoje iskoristiti veću autonomiju i fleksibilnost na poslu, te prisutnost dinamičnih čvorišta za start-up poduzeća koja se obično nalaze u glavnim gradskim regijama.

Najviši udjeli samozapošljavanja u istočnim i južnim regijama Europske unije obično su raspodijeljeni u ruralnim regijama, a mnogi samozaposleni rade u poljoprivrednom sektoru. Suprotno tome, regije glavnih gradova (na primjer Attiki, Comunidad de Madrid ili București-Ilfov) često bilježe relativno niske udjele samozapošljavanja, što se može odraziti na širi izbor mogućnosti zapošljavanja i zanimanja, veći udio stalnih ugovora o radu; i prisutnost glavnih poslodavaca (poput multinacionalnih poduzeća ili javne uprave). Praha, Budimpešta i Zahodna Slovenija bile su zapažene iznimke jer su imale najviše stope samozapošljavanja među češkim, mađarskim i slovenačkim regijama. Nadalje, nezaposlenost može utjecati ne samo na ekonomsku dobrobit zemlje (neiskorišteni potencijalni doprinos radne snage i veća plaćanja socijalne zaštite), već i na dobrobit pojedinaca bez posla i njihovih obitelji. Osobni i socijalni troškovi nezaposlenosti su različiti i uključuju veći rizik od siromaštva, duga ili

beskućništva, dok stigma nezaposlenosti može uzrokovati smanjenje samopoštovanja, raspad u obiteljskim / osobnim odnosima ili socijalnu isključenost.

Na grafikonu 9 prikazan je prosjek stope nezaposlenosti (20-64 godine) u zemljama Europske unije te prosjek stope nezaposlenosti mladih (15-24 godine). Uočava se da stopa nezaposlenosti do 2013. godine raste relativno brzo, u prosjeku više od 1% godišnje te doseže maksimum pri 23.7% u 2013. godini. Stopa nezaposlenosti mladih u tom periodu prati isti trend te također doseže maksimum 2013. godine, te se u naredim godinama oba pokazatelja smanjuju. Do 2018. godine oba pokazatelja se spuštaju na razinu iz 2007. godine te nastavljaju padati i u narednoj godini

Grafikon 9: Stopa nezaposlenosti (20-64) i stopa nezaposlenosti mladih (15-24)

Izvor: (Eurostat)

Jedno područje na tržištu rada od posebnog interesa za donositelje politika je nezaposlenost mladih. Učinak na tržištima rada mladih usko je povezan sa sustavima obrazovanja i osposobljavanja i odražava, barem donekle, neusklađenost između vještina koje su stekli mladi i vještina koje poslodavci zahtijevaju (za popunu slobodnih radnih mjesta). Nekoliko država članica Europske unije donijelo je nove zakone o zapošljavanju s ciljem liberalizacije tržišta rada, na primjer, pružajući širi spektar mogućnosti zapošljavanja osoblja putem privremenih, oročenih ugovora ili ugovora o radnim satima. U nekim je zemljama to rezultiralo jasnom podjelom između ljudi koji imaju stalno radno vrijeme s punim radnim vremenom i onih koji imaju nejasnije zaposlenje; potonji su često mladi ljudi i / ili ljudi s relativno niskim stupnjem obrazovanja.

4. EKONOMETRIJSKA ANALIZA UTJECAJA STRUKTURNIH FONDOVA EUROPSKE UNIJE NA ZAPOSLENOST

Kako bi se proučio utjecaj strukturnih investicijskih fondova na zaposlenost, pomatrati će se 4 pokazatelja zaposlenosti. To su stopa nezaposlenosti, stopa zaposlenosti, stopa nezaposlenosti mladi te stopa samozapočljavanja. Period promatranja je od 2007. godine do 2016. godine, dakle 10 godina, a zemlje uključene u analizu su svih 28 zemalja europske unije (uključujući Veliku Britaniju). Zavisne varijable koje su korištene su sredstva koja je svaka zemlja primila iz tri glavna strukturna fona (ERDF, CF, ESF) u svakoj godini te stopa rasta BDP-a.

Kako bi se procjenio utjecaj strukturnih fondova na pokazatelje zaposlenosti postavljen je sljedeći model:

$$Y = f\{ESI, GDP\}$$

Gdje Y predstavlja zavisne varijable, a nezavisne varijable su sredstva iz strukturnih fondova (ESI) te stopa rasta BDP-a(GDP)

Regresijske jednačbe koje će se procjenjivati definirane su na sljedeću način:

$$D(\ln(unemp_{it})) = \beta_0 + \beta_1 \ln(ESI_{it})(-1) + \beta_2 GDP_{it}$$

$$D(\ln(emp_{it})) = \beta_0 + \beta_1 \ln(ESI_{it})(-1) + \beta_2 GDP_{it}$$

$$D(\ln(yunemp_{it})) = \beta_0 + \beta_1 \ln(ESI_{it})(-1) + \beta_2 GDP_{it}$$

$$D(\ln(semp_{it})) = \beta_0 + \beta_1 \ln(ESI_{it})(-1) + \beta_2 GDP_{it}$$

Gdje:

$i = 1, 2, 3, \dots, 28$ (i označava i -tu prostornu jedinicu)

$t = 1, 2, 3, \dots, 9$ (t označava t -ti vremenski period)

Varijable stopa nezaposlenosti ($unemp$), stopa zaposlenosti (emp), stopa nezaposlenosti mladih ($yunemp$) te stopa samozapošljavanja ($semp$) su logaritmirane te potom diferencirane. Time se eliminira problem nestacionarnosti niza te se aproksimiraju stope promjene tih varijabli. Varijabla strukturnih fondova je također logaritmirana te u model ulazi za vremenskim pomakom. Taj pomak je uključen pošto u procesu dobivanja sredstava i zapošljavanja dotanih zaposlenika ima određenih frikcija, novac dodjeljen u vremenu t imati će utjecaj tek u vremenu $t+1$, odnosno pretpostavlja se da će na promjenu zavisne varijable u vremenu t utjecaj imati sredstva dodjeljena u vremenu $t-1$. Ta tvrdnja je dodatno potkrijepljena

činjenicom da varijabla ESI bez vremenskog pomaka nije statistički značajna niti u jednom od pretpostavljenih modela.

Općenito, linearni panel podaci se mogu modelirati na tri načina (Asteriou & Hall, 2007), to su model s konstantnim regresijskim parametrima, model s fiksnim efektima te model stohastičkih efekata. Svaki od ta tri modela ima svoje prednosti i mane stoga je potrebno odrediti koji model je prikladan za analizu.

Model sa konstantnim članovima (pooled OLS model) pretpostavlja da ne postoje razlike između podataka u prostornoj komponenti, to jest procjenjeni parametar β_0 je isti za sve prostore jedinice. U ovom slučaju to znači da se pretpostavlja da ne postoje razlike između država članica EU, što je unaprijed očito pogrešno stoga ovaj model nije primjenjiv u ovom slučaju.

Model sa fiksnim efektima (fixed effects model) dopušta postojanje razlika u podacima u prostornoj dimenziji, što znači da se za svaku državu članicu procjenjuje vlastiti konstantni član. Model se pojavljuje u dva oblika, model kad konstantni član varira po prostornoj dimenziji i model kad konstantni član varira i po prostornoj i vremenskoj dimenziji.

Model stohastičkih efekata (random effects model) je alternativna metoda procjene modela, a glavna razlika u odnosu na model s fiksnim efektima je u tome što konstantu svake individue ili grupe ne drži fiksnom nego ih procjenjuje kao slučajni parametar. Glavni nedostatak ove metoda je niz pretpostavki o distribuciji slučajne komponente te ako postoji korelacija sa eksplanatornim varijablama procjene postaju pristrane i nekonzistentne.

Odluka o korištenju modela sa fiksnim ili stohastičkim efektima donijeti će se korištenjem Hausmanovog testa (tablica 3). To je statistički test koji provjerava postoji li korelacije između eksplanatornih varijabli i slučajne komponente pri korištenju modela sa stohastičkim efektima. Nulta hipoteza je da korelacije nema, u kojem slučaju je taj model prikladan, a u slučaju odbacivanja nulte hipoteze model sa fiksnim efektima je prikladniji.

Tablica 3: Hausmanov test (izračun autora)

Zavisna varijabla	P-vrijednost
Nezaposlenost	0.0298**
Zaposlenost	0.0595*
nezaposlenost mladih	0.0006***
Samozapošljavanje	0.0599*

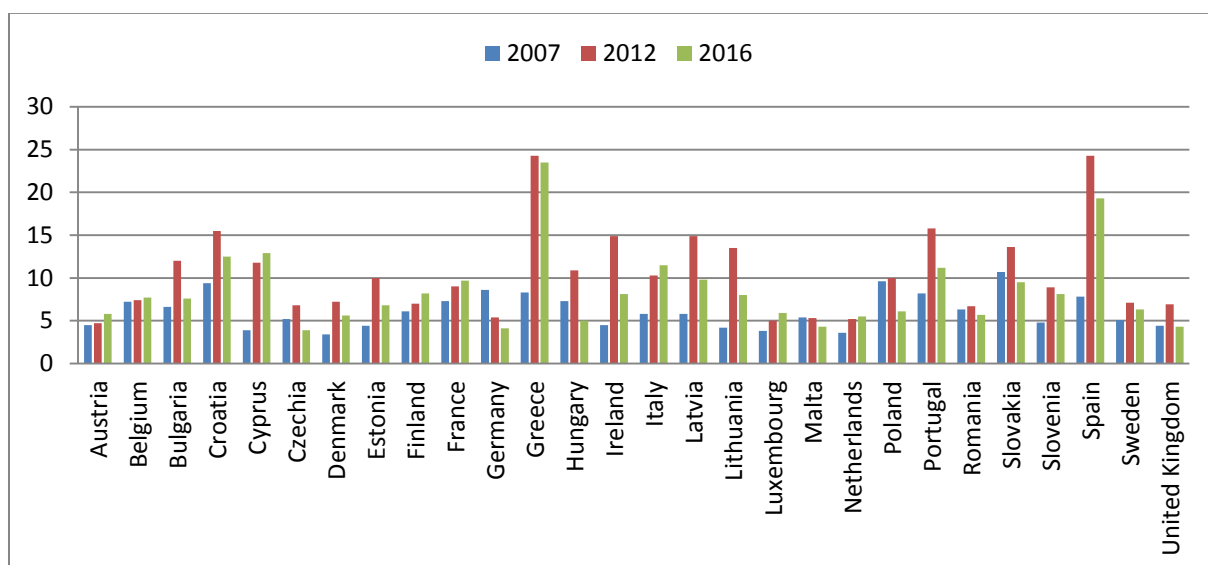
S obzirom na ishod testa, koji ukazuje da se odbacuje nulta hipoteza o nekoreliranosti slučajne komponente i prediktorskih varijabli, primjenjivati će se metoda sa fiksnim efektima.

4.1. Utjecaj na nezaposlenost

Nezaposlenom osobom se smatra svaka osoba koja u trenutku promatranja nema zaposlenje, te ga aktivno traži. Kako bi potom dobili stopu nezaposlenosti, broj nezaposlenih osoba podjelimo sa ukupnim aktivnim stanovnoštvom. U kategoriju radno sposobnog stanovništva spadaju osobe između 15 i 74 godina, to uključuje sve zaposlene i nezaposlene osobe, umanjeno za sve osobe koje u danom periodu ne traže posao. U tu kategorije spadaju djeca, studenti, umirovljenici te sve osobe koje više aktivno ne traže zaposlenje (Eurostat, 2013).

Na Grafikonu 10 je prikazana stopa nezaposlenosti za 28 zemalja članica Europske unije za tri godine. To su početak promatranog perioda 2007. godina, sredina 2012. godina te kraj promatranog perioda 2016. godina. Bližim pogledom na grafikon mogu se uočiti neki uzorci. Zemlje centra Europe poput Austrije, Njemačke, Belgije, itd. uspijevaju zadržati stopu nezaposlenosti na relativno prihvatljivim razinama u sva tri perioda promatranja, međutim pošto su to najrazvijenije zemlje u Europi, a i šire to nije iznenađujuće. U sljedeću skupini pripadaju gotovo sve zemlje istočne Europe, te se primjećuje da je stopa nezaposlenosti značajno skočila do 2012. godine, te pad nezaposlenosti na razinu sličnoj onoj na početku. Zadnja skupina su takozvane PIIGS zemlje. To su Portugal, Irska, Italija, Grčka te Španjolska. Te zemlje su bile naročito jako pogođene krizom 2007. godine što se posebno dobro primjećuje na primjeru Španjolske i Grčke.

Grafikon 10: Nezaposlenost EU28 (Eurostat)

Tablica 4 pokazuje ekonometrijsku procjenu parametara jednadžbe. Uočava se da je teorijski predznak ispred nezavisne varijable koja upisuje utjecaj davanja iz Europskih fondova negativan što je u skladu s očekivanjima. Parametar je značajan pri razini značajnosti od 10%. Govori da za svakih dodatnih 1% primljenih sredstava iz EU fondova nezaposlenost u prosjeku pada za 0.03 postotnih poena, uz ostale uvjete nepromijenjene. Činjenica da je iznos tog parametra manji od 1, ukazuje na postojanje opadajućih prinosa, što znači da za postizanje dodatnog efekta treba ulagati sve više sredstava kako bi se ostvario isti pad stope nezaposlenosti. Ta pojava nije iznanađujuća s obzirom da su oadajući prinosi česta pojava u ekonomiji.

Bitno značajnija varijabla, po oba kriterija, je stopa rasta BDP-a. Parametar uz tu varijablu također ima očekivani teorijski predznak, značajna je pri svim razinama značajnosti a iznos govori da porast BDP-a 1 postotni poen u prosjeku smanjuje nezaposlenost za čak 3.65 postotnih poena, uz ostale uvjete nepromijenjene. To nije iznenađujuće s obzirom da je dobra gospodarska klima nužni preduvjet za stvaranje novih radnih mjesta.

Tablica 4: Utjecaj na nezaposlenost (izračun autora)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	R ²
C	0.738458	0.353541	2.088749	0.0379**	0.533527
LNESI(-1)	-0.033595	0.017606	-1.908131	0.0577*	
GDP	-0.036529	0.002241	-16.30141	0.0000***	

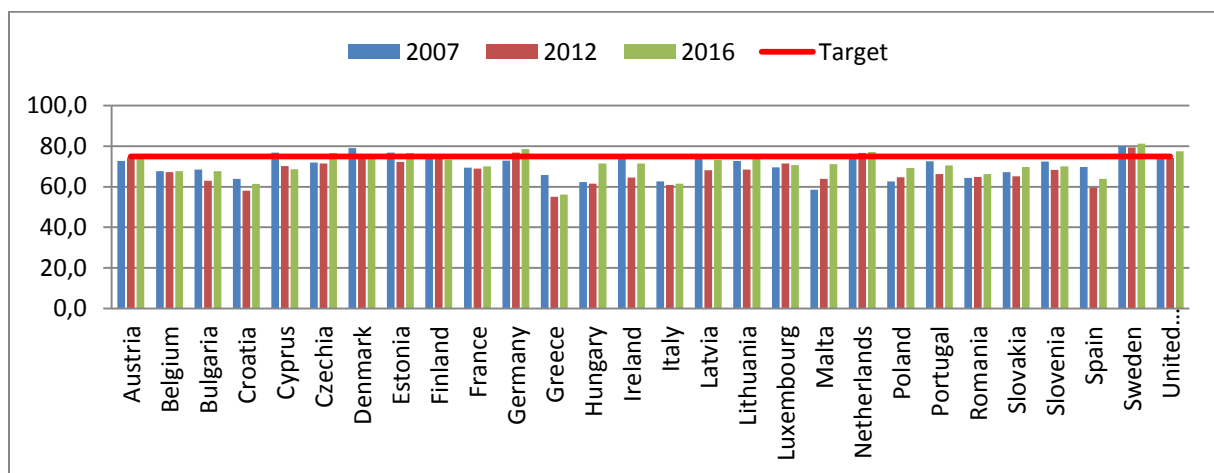
4.2. Utjecaj na zaposlenost

Drugi kut iz kojega se ovaj tema može promatrati je efekt na zaposlenost. Zaposlenost je mjera koja govori koliki broj ljudi na nekom području ima zaposlenje. Stopa zaposlenosti je omjer broja zaposlenih i radno sposobne populacije, na primjer osobe u dobi 20 - 64 godina (Eurostat, 2013). Ova mjera je iz toga razloga bolja od stope nezaposlenosti jer se izbjegne problematika određivanja broja radno aktivnog stanovništva, odnosno onog djela koje stanovništva koje nije ekonomski aktivno. S obzirom na metodološke manjkavosti računanja stope nezaposlenosti ovaj pokazatelj je u zadnje vrijeme dobio prednost u odnosu na pokazatelj nezaposlenosti. Nadalje jedan od ciljeva Europske unije u programu Europa 2020 da do 2020. godine 75% populacije u dobi 20 - 64 godina treba biti zaposleno.

Na Grafikonu 11 prikazane su stope zaposlenosti svih 28 zemalja Europske unije u 2007., 2012. te 2016. Godini, a crvena linija predstavlja cilj prema strategiji Europa 2020, to jest

stopu zaposlenosti od 75%. Primljećuje se da su samo Danska, Estonija, Njemačka, Latvija, Nizozemska, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo postigli taj cilj u 2016. godini. Pritome se mora primjetiti da iako je samo 7 od 28 zemalja do 2016 to postiglo, većina zemalja Europske unije nije daleko od ostvarivanja tog cilja, te se kod većine zemalja koje nisu uspjele preći taj prag uočava trend rasta zaposlenosti od 2012. godine prema 2016. godini. Zemlje koje su najudaljenije od tog cilja, nimalo iznaneđujuće, su takozvane PIIGS zemlje, Portugal, Irska, Italija, Španjolska i Grčka, te se toj grupi još pridružuje i Hrvatska. To su zemlje koje su bile najjače pogođene krizom 2007. godine

Grafikon 11: Zaposlenost EU28 (Eurostat)

U tablici 5 je prikazan rezultat ekonometrijske analize utjecaja sredstava iz Europskih fondova na zaposlenost sa procijenjenim parametrima. Kao i kod analize nezaposlenosti parametar koji stoji uz davanja iz fondova poprima očekivani predznak. Pritom je u ovom slučaju parametar značajan pri svim razinama značajnosti. Iznos parametra je relativno nizak, te kaže da za dodatnih 1 posto sredstava stopa zaposlenosti uz ostale uvjete nepromjenjene će se u prosjeku promijeniti za 0.007 posto. Nadalje isto kao i u prošlom slučaju pokazatelj je manji od 1 što ukazuje na postojanje opadajućih prinosa. Varijabla odnos stope rasta BDP-a je također značajna i to pri svim razinama značajnosti, te parametar uz tu varijablu poprima očekivani predznak, to jest da povećanje stope rasta BDP-a ima pozitivan efekt na zaposlenost

Tablica 5: Utjecaj na zaposlenost (izračun autora)

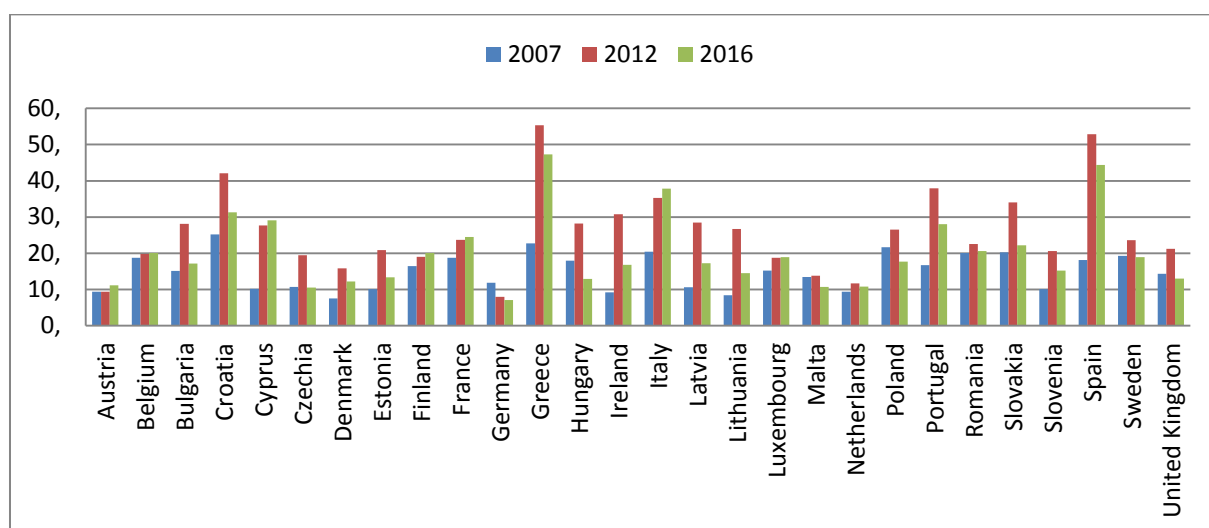
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	R ²
C	-0.150194	0.050018	-3.002821	0.0030***	0.435536
LNESI(-1)	0.007325	0.002491	2.940810	0.0036***	
GDP	0.003991	0.000317	12.58893	0.0000***	

4.3. Utjecaj na nezaposlenost mladih

Nezaposlenost mladih je broj nezaposlenih osoba između 15 i 24 godina. Stopa nezaposlenosti mladih je omjer broja nezaposlenih i radne snage te dobne skupine, to jest zaposleni i nezaposleni te dobne skupine umanjeni za one koji aktivno ne traže zaposlenje (poput studenata) (Eurostat, 2013).

Na grafikonu 12 prikazane su stope nezaposlenosti mladih u zemljama Europske unije u 2007. 2012. i 2016. Godini. Primjećuje se da su zemlje s najvećim stopama nezaposlenosti mladih ponovo zemlje juga Europe. Najlošije stoje Grčka i Španjolska, a potom dolaze Italija, Hrvatska i Portugal. Nadalje uočava se da većina zemalja nije uspjela održati stopu nezaposlenosti mladih niskom u 2012. godini. To nije iznenađujuće pošto je recesija u Europskoj uniji bila dosta dugotrajana a karakteristično je za ovu dobnu skupinu da u kriznim vremenima teže dobivaju i zadržavaju zaposlenje ponajviše zbog percepcije manjka iskustva i izloženosti tržištu rada čestu bivaju zaposleni na određeno vrijeme a nakon toga teže dobivaju novo zaposlenje pogotovo ako je trenutačna ekonomska slika lošija. To može dovesti do značajnih makroekonomskih problema poput povlačenja iz radne snage (tako zvani obeshrabreni) i povećanih fiskalnih izdataka za nezaposlene. Samo je nekolicina najrazvijenijih država uspjela u sva tri perioda promatranja zadržati stopu nezaposlenosti mladih na razini iz 2007. Godine, a to su Austrija, Njemačka, Belgija i Nizozemska.

Grafikon 12: Stopa nezaposlenosti mladih (Eurostat)

Tablica 6 pokazuje Ekonometrijsku procjenu parametara jednadžbe. Uočava se da je teorijski predznak ispred nezavisne varijable koja upisuje utjecaj davanja iz Europskih fondova negativan što je u skladu s očekivanjima. Parametar je značajan pri svim razinama značajnosti. Govori da za svakih dodatnih 1% primljenih sredstava iz EU fondova stopa nezaposlenosti mladih u prosjeku pada za 0.04 posto, uz ostale uvjete nepromijenjene. Činjenica da je iznos tog parametra manji od 1, ukazuje na postojanje opadajućih prinosa, što znači da za postizanje dodatnog efekta treba ulagati sve više sredstava kako bi se ostvario isti pad stope nezaposlenosti. Ta pojava nije iznenađujuća s obzirom da su opadajući prinosi česta pojava u ekonomiji. Parametar uz varijablu stopa rasta BDP-a također ima očekivani teorijski predznak, značajna je pri svim razinama značajnosti a iznos govori da porast BDP-a 1 postotni poen u prosjeku smanjuje nezaposlenost za čak 3.47 posto, uz ostale uvjete nepromijenjene. To nije iznenađujuće s obzirom da je dobra gospodarska klima nužni preduvjet za stvaranje novih radnih mjesta posebice kad se govori o nezaposlenosti mladih.

Tablica 6: Utjecaj na nezaposlenost mladih (izračun autora)

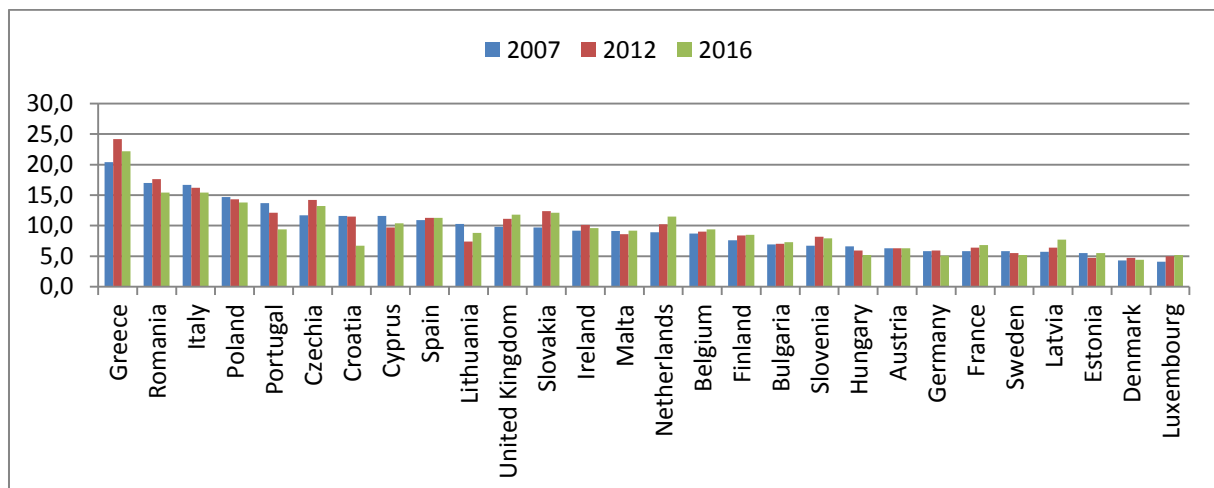
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.	R ²
C	1.014779	0.358680	2.829200	0.0051***	0.495493
LNESI(-1)	-0.047587	0.017862	-2.664124	0.0083***	
GDP	-0.034792	0.002273	-15.30384	0.0000***	

4.4. Utjecaj na samozapošljavanje

Samozaposlena osoba je samostalni vlasnik poduzeća koje nije inkorporirano ta u njemu obavlja neku gospodarsku aktivnost. Stopa samozapošljavanja je izražena u omjeru od ukupne zaposlenosti (Eurostat, 2013).

Na grafikonu 13 prikazana je stopa samozapošljavanja u 2007., 2012., te 2016. godini za sve zemlje članice Europske unije. Uočava se da je najveći udio samozaposlenih osoba u ukupnoj zaposlenosti prisutan u manje razvijenim zemljama unije, poput Grčke, Rumunjske, Poljske. Zanimljivo je za primjetiti da se i Italija našla visoko na toj listi. Druga zanimljiva pojava koja se uočava je da je u kasnijim godinama sve manji udio samozaposlenih osoba u gotovo svim zemljama, u odnosu na početno razdoblje.

Grafikon 13: Stopa samozapošljavanja

Izvor: (Eurostat)

Tablica 7 pokazuje Ekonometrijsku procjenu parametara jednadžbe. Uočava se da je teorijski predznak ispred nezavisne varijable koja upisuje utjecaj davanja iz Europskih fondova negativan što je u skladu s očekivanjima. Međutim ta varijabla u ovom slučaju nije statistički značajna, što znači da ta varijabla, statistički, nema utjecaj na kretanje stope samozapošljavanja, to jest zaključak koji se donosi je da sredstva iz Europskih strukturnih fondova nemaju statistički značajan utjecaj na kretanje stope samozapošljavanja.

Tablica 7: utjecaj na samozapošljavanje (izračun autora)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.041773	0.036479	1.145140	0.2533
LESI(-1)	-0.002262	0.001807	-1.251373	0.2120
GDP	0.001741	0.000799	2.179774	0.0302

5. ZAKLJUČAK

Regionalna politika uključuje kombiniranu koheziju politike Europske unije i nacionalne (državne) regionalne politike. Prema Zakonu o regionalnom razvoju, glavni cilj je smanjenje socijalnih i ekonomskih nejednakosti među njim i unutar regija, te promicanje uravnoteženog i održivog razvoja cjelokupnog teritorija države. Socijalna i teritorijalna kohezija mjeri se izrazom pokazatelja poput dohotka po glavi stanovnika i stope nezaposlenosti na teritorijima.

Regionalna politika Europske unije sve više privlači pažnju, između ostalog i zbog mogućnosti uspoređivanja provedbe regionalne politike kroz projekte u regijama i zemljama kroz načine raspodjele regionalnih sredstava. Nacionalne strategije za regionalni razvoj jesu često uključene u kohezijsku politiku Europske unije.

Kohezijska politika Europske unije pruža vrlo značajan financijski resurs u manje razvijenim zemljama Europske unije i većina zemalja prepoznaje utjecaj kohezijske politike na upravljanje regionalnom politikom, posebno u smislu strateškog programiranja, višeslojnog upravljanja i partnerstva, te nadzora i evaluacije regionalnih politika. Teritorijalna suradnja u kohezijskoj politici široko je prepoznata kao glavni izvor dodane vrijednosti Europske unije u olakšavanju suradnje u cijeloj granici.

Empirijska analiza u ovom radu je pokazala sljedeće. Sredstva iz Europskih strukturnih fondova imaju negativan učinak na stopu nezaposlenosti, što je i u skladu sa očekivanjima. To označava da strukturni fondovi na toj fronti ispunjavaju svoje ciljeve po pitanju smanjenja nezaposlenosti u Europskoj uniji. Činjenica da je iznos procjenjenog parametra uz varijablu strukturnih fondova manji od jedan ukazuje na postojanje podajućih prinosa. To znači da će za svaki dodatni postotni poen smanjenja stope nezaposlenosti biti potrebno uložiti sve više sredstava. Ista je situacija po pitanju utjecaja strukturnih fondova na nezaposlenost mladih.

Kada se proučava utjecaj na stopu zaposlenosti rezultati su ,očekivano, dijametralno suprotni utjecaju na nezaposlenost. Sredstva iz strukturnih fondova imaju pozitivan učinak na stopu zaposlenost, međutim također je iznos procjenjenog parametra manji od jedan, što označava postojanje opadajućih prinosa.

Činjenica da postoji problem opadajućih prinosa nam govori da problem nezaposlenosti nije moguće riješiti na način da se samo poveća iznos financiranja iz fondova, već je potrebo pametnim planiranjem izabrati one projekte i financirati one poduhvate koji će maksimalno povećati porast BDP-a. Procjenjeni parametar uz BDP je u svim modelima veći od jedan, što

znači da u tom slučaju nema opadajućih pinosa, te je podizanje općeg stanja gospodarstva pravi lijek protiv nezaposlenosti, a strukturni fondovi samo alat koji može pomoći da se taj cilj ostvari u kraćem vremenu.

Zaključno se može reći kako se razmatranja temelje na analizi čisto ekonomskih učinaka kohezijske politike (regionalni ekonomski rast i zapošljavanje). Međutim, kohezijska politika ima za cilj promovirati regionalni razvoj koji prelazi usko definirane ekonomske ishode. Holistički i višedimenzionalni pristup regionalnom razvoju, u smislu socijalne kohezije, održivosti okoliša, teritorijalnog upravljanja, suradnje i prostornog planiranja zahtijeva cjelovitiji, integrirani pristup procjeni neekonomskih učinaka i njihovoj distribuciji po državama članicama. Manjak ekonomskog povrata u nekim regijama mogao bi se nadoknaditi drugim neekonomskim učincima koje je nemoguće obuhvatiti ovom analizom

LITERATURA

1. Asteriou, D., & Hall, S. G. (2007). *Applied Econometrics: A Modern Approach*. New York.
2. Bachtler, J., Méndez, C., & Vironen, H. (2014). *Regional development and policy in Europe Contributions for the debate in Latin America*. Madrid: EUROsociAL.
3. Beširević, N. (2013). Vanjska politika Europske unije i Zapadni Balkan. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
4. Cini, V., Drvenkar, N., & Sarić, I. (2013). Lokalno specifične mjere za zapošljavanje u funkciji regionalnoga razvoja. *Ekonomski vjesnik* 26/2, str. 665.
5. Davies, S., McMaster, I., Vironen, H., Ferry, M., & Vernon, P. (2016). Preuzeto Lipanj 2020 iz European Policies Research Centre: <https://www.eprc-strath.edu/public/dam/jcr:021f0765-7696-4e27-941e-2ad5aed2e3d4/EPRP%20101%20EoRPA%20Overview%202017.pdf>
6. Devčić, A., & Šostar, M. (2015). Regionalni razvoj i fondovi Europske unije: prilike i izazovi. U A. Š. Devčić. Požega: Veleučilište.
7. Đokić, I., Rašić Bakarić, I., & Šišinački, J. (2010). Strateški programi lokalnog razvoja - hrvatska iskustva. Zagreb: Jesenski i Turk : Ekonomski institut.
8. European Commission. (2015). *Investing in jobs and growth - maximising the contribution of European Structural and Investment Funds*. Retrieved 2020, from https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/investment-policy/esif-contribution/esif_contribution_communication.pdf
9. European Commission. (2020). *European Structural and Investment Funds*. Preuzeto 2020 iz <https://cohesiondata.ec.europa.eu/>
10. European Policies Research Centre. (2017). *New European territorial challenges and regional policy, Annual Review of Regional Policy in Europe*. School of Government & Public Policy University of Strathclyde. Glasgow G1 1QE: European Policies Research Centre.
11. Eurostat. (n.d.). Dohvaćeno iz <https://ec.europa.eu/eurostat>
12. Eurostat. (31. July 2013). *Glossary*. Preuzeto 15. Rujan 2020 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Self-employed>
13. Grgić, M., Bilas, V., & Franc, S. (2012). Regional economic integrations : effects and perspectives. Zagreb: Sinergija.
14. Horvat, B. (2018). *Republic of Croatia - Regional Development*. Preuzeto 2020 iz Legal, Strategic and Institutional Framework of Regional Development.: <http://regionalni-en.weebly.com/legal-strategic-and-institutional-framework.html>
15. Kraatz, S. (12 2019). *Fact Sheets on the European Union*. Preuzeto 2020 iz European Parliament: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/54/employment-policy>
16. Novota, S. (2009). Europski fondovi za hrvatske projekte : priručnik o financijskoj suradnji i programima koje u Hrvatskoj podupire Europska unija. Zagreb: Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije.

17. Tondl, G. (2004). *EU Regional Policy. Experiences and future concerns*. Beč: WU Vienna University of Economics and Business.

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Struktura Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI)	3
Grafikon 2: Proračun Europske unije po fondovima (razdoblje financiranja: 2007.-2013.) ...	20
Grafikon 3: Proračun Europske unije po fondovima (razdoblje financiranja: 2014.-2020.) ...	21
Grafikon 4: Ukupni proračun po zemljama članicama (razdoblje financiranja: 2007.-2013.), u milijardama EUR.....	22
Grafikon 5: Ukupni proračun po zemljama članicama (razdoblje financiranja: 2014.-2020.), u milijardama EUR.....	23
Grafikon 6: Usporedba sredstava dođjeljenih u periodu 2007-13 i 2014-20	24
Grafikon 7: BDP po stanovniku (€)	25
Grafikon 8: Stopa zaposlenosti i udio samozaposlenih (EU 27/28).....	29
Grafikon 9: Stopa nezaposlenosti (20-64) i stopa nezaposlenosti mladih (15-24)	31
Grafikon 10: Nezaposlenost EU28 (Eurostat).....	34
Grafikon 11: Zaposlenost EU28 (Eurostat).....	36
Grafikon 12: Stopa nezaposlenosti mladih (Eurostat).....	38
Grafikon 13: Stopa samozapošljavanja	39

POPIS TABLICA

Tablica 1: Podjela zemalja EU28 prema tipu regionalnih razlika.....	7
Tablica 2: Proračun EU po periodu (milijuni €)	26
Tablica 3: Hausmanov test (izračun autora).....	33
Tablica 4: Utjecaj na nezaposlenost (izračun autora).....	35
Tablica 5: Utjecaj na zaposlenost (izračun autora)	37
Tablica 6: Utjecaj na nezaposlenost mladih (izračun autora)	38
Tablica 7: utjecaj na samozapošljavanje (izračun autora).....	40

ŽIVOTOPIS

Michael Tomislav Breyer

+395/098 1917992
Ksaver 187, 10000 Zagreb

mbreyer@net.efzg.hr

Iskustvo	<p>1.11.2018 – 1.6.2019 Asistent u Marketingu za IT, Inceptum Analiza tržišta za produkte u bolu BPA-a, OSS-a, IPAM-a Go-to-market analiza za portfelj poduzeća</p> <p>29.7.2019 – Account manager, Cisco Systems Razvoj poslovanja Deutsche Telekom-a na području tehnologija računarnih entara.</p>
Obrazovanje	<p>Ekonomski fakultet Zagreb, – Magistar ekonomije, smjer Ekonomija 28.9.2020.</p>
	<p>Ekonomski fakultet Zagreb, – Sveučilišni prvostupnik ekonomije 1.10.2014. - 20.9.2020. Dobitnik Rektorove i Dekanove nagrade za The International Universiade in Management, International Business and Enterprenourship na Lomosov Moscow State University, Rusija.</p>
Strani jezici i vještine	<p>Njemački – C2 Engleski – C2 PADI SCUBA Divemaster MS Office</p>